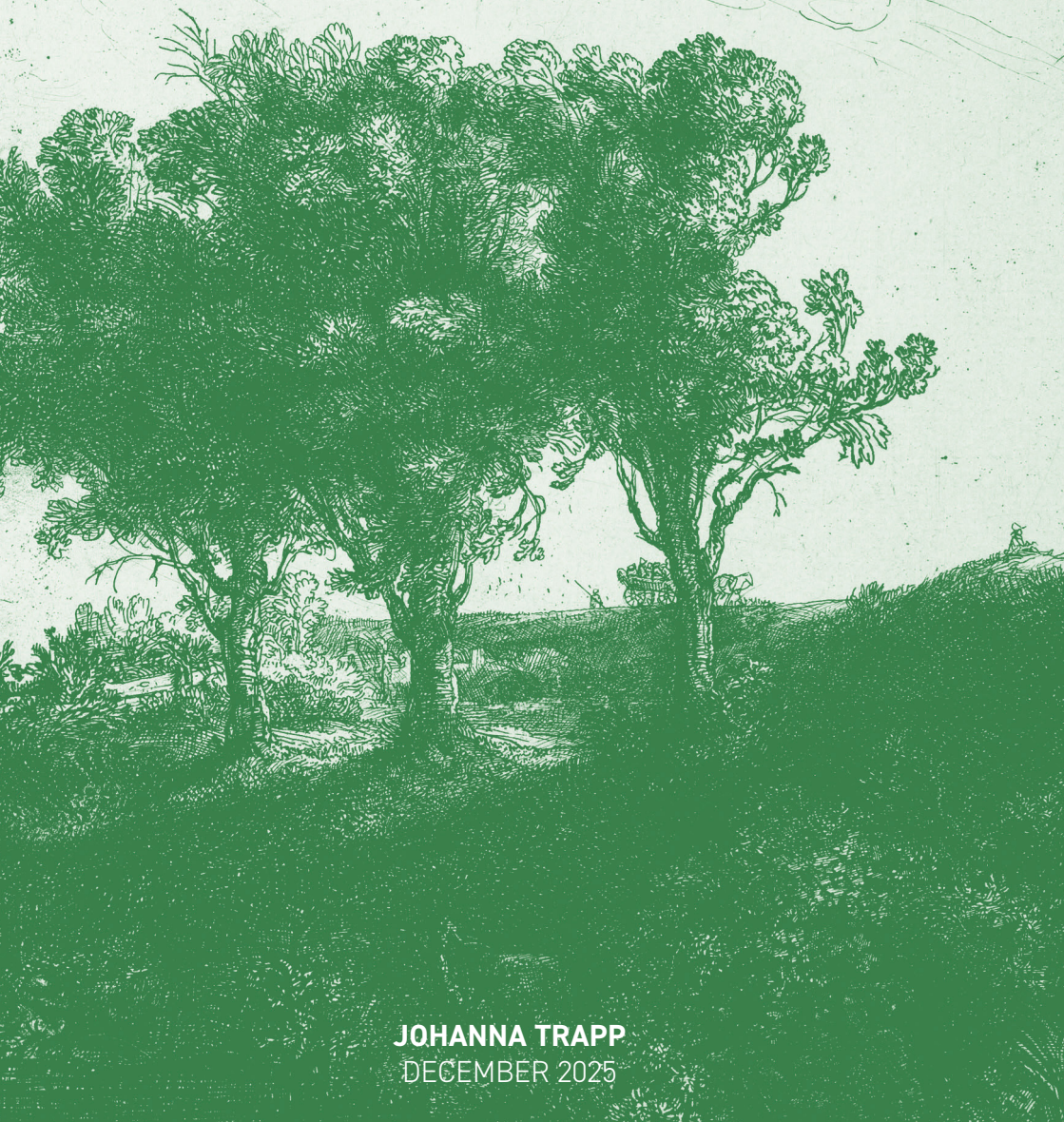

DET STORA SKOGSRÅNET

BERÄTTELSE FRÅN VERKLIGHETEN

JOHANNA TRAPP
DECEMBER 2025

TIMBRØ

The logo for Timbro Miljöinstitut features a stylized green leaf with a white outline, positioned to the right of the word 'TIMBRØ'.

MILJÖINSTITUT

Timbro Miljöinstitut startade 2024 med uppdraget att ta fram nya verktyg för en pragmatisk och effektiv miljö-, klimat- och energipolitik baserad på marknadsliberala värderingar och frihetliga principer.

OMFÖREATTAREN

Johanna Trapp är projektledare på Timbro Miljöinstitut. Hon har även författat idéskriften *Men det är ju höger: 6 bortglömda borgerliga miljöperspektiv*.

© Timbro

DECEMBER 2025

www.timbro.se

info@timbro.se

Sättning: Erik Johnsson

Omslag: Erik Johnsson

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	5
SKOGEN ÄR EN MÄNSKLIG SKAPELSE.....	9
5 SKOGSÄGARE BERÄTTAR	15
LIA HYTTSTEN	15
MARTIN MORAEUS	23
ERIK HULU	29
KARIN SKOGH	35
PER IVARSSON.....	39
ANONYMA BERÄTTELSE.....	43
VAD BETYDER ALLT DET HÄR?	47
SLUTSATS	49
FÖRSLAG	51
REFERENSER	53

INLEDNING

Skogen är en viktig del av den svenska vardagen. Den är större än människan, både rent fysiskt men även bildligt. Samtidigt är den inte alls det. Varje pinne och träd ägs av någon och varje gång en avverkning nekas påverkar det människors hela liv. I den här rapporten kommer du att få möta en handfull personer vars hela livsverk grusats på grund av att myndigheter, aktivister och politiker trott att de vet bäst. En rapport kan inte ge en helt komplett bild av hela det svenska skogsbruket, men den här är ett försök till att beskriva hur det ser ut för många. Personerna som skildras i den här rapporten är långt ifrån ensamma. För varje person jag lyfter i rapporten finns det många till som varit med om samma sak. Allihop har de gemensamt känslan av hopplöshet inför systemet – en maktsituation i David och Goliat-tappning, men allt för ofta utan ett lyckligt slut. Och problemet blir bara större. Antalet överklaganden till Skogsstyrelsen om avverkningar har

ökat med 800 procent på fyra år¹, och det lär bara bli värre. Dagens system är inte hållbart.

Sverige är en skogsnation. 68 procent av landytan är skogsmark medan all bebyggd och anlagd mark endast utgör 3 procent av landytan.² Faktum är att Sverige har näst mest skogsmark i hela Europa, bara Finland har mer skogsareal i förhållande till landets yta.³ Trots detta finns det en debatt kring huruvida det finns någon skog alls i Sverige, eller bara trädbevuxna åkrar. Det finns en vitt skild, nästan religiös skillnad hos de olika sidorna i skogsdebatten. Det menar även religionshistorikern och professorn i religionsvetenskap, David Thurfjell i sin bok *Granskogsfolk*, där han menar att svensken har ett rykte som mest sekulär i världen, men ändå har en närmast religiös relation till sin skog.⁴ Även EU-parlamentarikern och moderaten Jessica Polfjärd är inne på samma spår i sin Timbro-essä *Vår skog*. Hon skriver att om det gäller att skydda det egna

- 1 Tidningen Näringslivet, "Skogsstyrelsen larmar: 800-procentig ökning av överklaganden – nu kan lagen ändras" (2025).
- 2 Statistiska Centralbyrån, 2023, "Marken i Sverige". <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/miljo/marken-i-sverige/> (Hämtad 21/1 2025).
- 3 Eurostat, 2024, "Forests, forestry and logging" <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/SEPDF/cache/52476.pdf> (Hämtad 25/11 2025).
- 4 Thurfjell, "Granskogsfolk" (2020).

svampstället finns det ingen gräns för hur mycket skogen är värd för många svenskar.⁵ Men alla svampställen kan inte skyddas, och de hade inte funnits utan skogsägarna heller.

Oavsett var man står i skogsdebatten, aktivt skogsbruk eller ej, menar båda sidor att det är just de som vill vårda och sköta skogen, och att det är den andra sidan som gör skogen illa. I praktiken handlar skogsbruket snarare ofta om privatpersoner och familjer som försöker sköta skogen i fred som man gjort i generationer, men som nu inte tilltros att göra det längre. Ett exempel är Per, som du kommer få möta senare i rapporten, som medverkar i en uppskattad kurs om hur man planlägger skog för naturnära förvaltning, men som ändå inte är betrodd av Skogsstyrelsen att han kan sköta sin skog på rätt sätt.

Svenskt skogsbruk är unikt jämfört med andra länder. Här ägs ungefär hälften av all skog av privatpersoner, som du och jag. Det handlar om runt

300 000 personer och familjer som sköter skogen som pensionssparande, tillflyktsort, kolsänka, jaktmark, eller något helt annat. Med ett differentierat ägande kommer också en differentierad skötsel. Människor borde därför tillåtas ha olika mål med skogen, som med allt annat i livet.

I många andra länder ägs skogen i huvudsak av staten, eller bara av stora bolag.⁶ Just den stora andelen privat och småskaligt ägande har av flera forskare lyfts fram som en tydlig förklaring till att Sverige har ett välfungerande, aktivt och långsiktigt skogsbruk med hög kvalitet och god avkastning.⁷ Även storleken på de skogsmarker som privatpersoner äger skiljer sig mellan länder. I Sverige äger privata skogsägare (fysiska personer) i genomsnitt 34 hektar⁸. EU-genomsnittet är 13 hektar, men i Frankrike⁹, Bulgarien, Serbien och Kroatien äger en privat skogsägare i genomsnitt endast ungefär en hektar.¹⁰ Att äga skog har historiskt varit ett bra sätt att spara pengar

5 Polfjärd, "Vår skog" (2024) s.6.

6 I skogen, 2021, "EU:s skogskartor 2021 – inklusive Sverige". <https://iskogen.se/skogskartor/eu-skogskartor-2021-sverige/> (Hämtad 5/3 2025).

7 Lidestav, Gun och Westin, Kerstin, Springer Nature Link, "The Impact of Swedish Forest Owners' Values and Objectives on Management Practices and Forest Policy Accomplishment", 2023, <https://link.springer.com/article/10.1007/s11842-022-09538-4> (Hämtad 2/12 2025).

8 Skogsstyrelsen, 2024, "Fastighets- och ägarstatistik i skogsbruket". <https://www.skogsstyrelsen.se/nyhetslista/genomsnittsinnehavet-var-34-hektar-2023/> (Hämtad 5/3 2025).

9 I skogen, 2021, "EU:s skogskartor 2021 – inklusive Sverige". <https://iskogen.se/skogskartor/eu-skogskartor-2021-sverige/> (Hämtad 5/3 2025).

10 Kungliga skogs- och lantbruksakademien, 2019, "Skogliga begrepp och definitioner". <https://www.ksla.se/wp-content/uploads/2019/10/KSLAT-7-2019-Skogliga-begrepp-och-definitioner.pdf> (Hämtad 5/3 2025).

på. Kan man tjäna pengar på skogen gör det att man kan ha tid och råd att bry sig mer. Även om den här skötseln blir allt krångligare är brist på engagemang ingenting du kommer stöta på i den här rapporten. Lia Hyttsten, som blivit uppmuntrad att inte överklaga avverkningsanmälans nej, sammanfattar det bra: “Men vi kände att vi var tvungna att överklaga, vad skulle vi annars göra liksom?”.

SKOGEN ÄR EN MÄNSKLIG SKAPELSE

Det finns en vanlig tanke om att naturen var i stort sett helt orörd av människan fram till för några hundra år sedan, och att det är dit vi vill igen. Man tänker sig att folk högg ner något träd här och var, fångade några fiskar när det passade och hade tre kor som betade bakom huset, men det var väldigt väldigt länge sedan naturen var orörd av människan. Då levde folk ett helt annat typ av liv. I stort sett all natur är ett kulturlandskap, skapat av och för människan. Människan har alltid varit en del av skogen, och hur skogen ser ut i dag – lika mycket som hur den såg ut för femhundra, tusen eller femtusentusen år sedan – har i allra högsta grad med människan att göra. Precis som jordbrukslandskapet är påverkat av människan är skogslandskapet det.

Sedan Hedenhös tid har trä varit bland, om inte det, viktigaste materialet. Först tillsammans med sten och ben, sedan med brons, järn och så småningom betong och plast. Människan har ständigt använt träprodukter till sin fördel. Forskarnas hypotes är att vi manipulerade skogen till vår för-

del redan innan vi blev bofasta genom att röja undan rivaler till eftertraktade växter. I takt med att människor blev bofasta i Skandinavien för 6 000 år sedan och började hålla boskap, behövdes det bete, varför man röjde för att få glesare och ljusare skogar, för att gynna gräs och buskar.¹¹

När de första människorna kom till Sverige över Öresund för 14 000 år sedan låg inlandsisen fortfarande kvar i Småland. I Skåne fanns inte mycket mer än några köldtåliga örter, dvärgbjörk och någon enstaka en. Människan kom före skogen.¹² Denna invandrade senare, i takt med att klimatet blev varmare. Först kom björk och tall, sedan hassel, ek, alm och andra lövträd för ungefär 9 – 10 000 år sedan.¹³ De första svenska skogarna var torra och bestod av glesa tallar med hasselsnår och björkar i fuktigare områden. Under de tusentals år som följde förändrades skogen i takt med att Sverige blev varmare, kallare, torrare eller fuktigare.¹⁴

Skogen har alltid varit en viktig del av det svenska livet och vår ekonomi. I

11 Wetterberg, "Träd" (2018) s. 21 och 34.

12 Wetterberg, "Träd" (2018) s.13.

13 Wetterberg, "Träd" (2018) s.14-18.

14 Wetterberg "Träd" (2018) s.15.

mer modern tid, runt 1500-talet, blev svedjebruk (att skog fälls och sedan bränns för att ge näringsrik jord till odling), ett vanligt sätt för människor att få ut mer näring ur en annars ganska karg mark. På kort sikt innebar Svedjebruket att skogar glesades ut eller ersattes av öppen mark. På lång sikt blev det en cirkulation av skog och åker, vilket påverkade skogssammansättningen: mer lövträd, fler ljuskrävande arter, och ett landskap präglad av bränder.¹⁵ Under 1900-talet fortsatte skogen vara en viktig del av den svenska ekonomin, och en av anledningarna bakom den stora välståndskningen.¹⁶

KULTURLANDSKAPET SKOGEN

Den svenska synen på skogen skiljer sig från andra europeiska länder. Många kända tyska sagor, nedtecknade av bröderna Grimm till exempel, utspelar sig i skogen. I dessa är skogen ofta en farlig plats. Blir man inte övergiven av sin onda styvmor blir man tillfångatagen av en elak häxa eller utsatt för mordförsök av en varg eller rövare.

Den svenska synen på skogen är annorlunda. I den är skogen stän-

digt närvarande. Elsa Beskow, Selma Lagerlöf, John Bauer, Astrid Lindgren och Kerstin Ekman, ja det finns många svenska författare som kan tas som exempel. Skogen symboliserar ofta en plats där karaktärer växer upp eller hittar sig själva; Ronja Rövardotter, Putte i Blåbärsskogen, Nils Holgersson och Annie Raft blir alla starkare versioner av sig själva efter att de vistats i skogen. Den här kulturella skillnaden stämmer väl överens med de olika ländernas syn på skogen. I Tyskland är skogen inte alls en lika viktig del av ekonomin som i Sverige. Färre bor nära den och det är inte en vardagsföreteelse för alla som i Sverige. Polfjärd resonerar kring det här i sin essä. Hon menar att skogen i svensk litteratur sällan har egen handlingsförmåga, utan snarare ofta är en kuliss, men att den i nyare böcker allt oftare får mänskliga egenskaper. Polfjärd skriver "När allt fler växer upp och tar del av litteratur som behandlar skogen som någonting avlägset och svårbegripligt, för att inte säga mystiskt, kommer acceptansen för det mänskliga ingreppet att minska".¹⁷ I länder med mindre skog blir skogens värde mer abstrakt och den mänskliga

15 NE, "Svedjebruk". <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/svedjebruk> (Hämtad 26/11 2025).

16 Wetterberg "Träd" (2018)

17 Polfjärd, "Vår skog" (2024) s.20.

handens vikt för skogens välmående, mer avlägsen.

DEN BRUKADE SKOGEN

All skog ägs av någon. Det är miljövärd och förvaltarskapstanken i praktiken när skogen sköts av känslomässiga såväl som ekonomiska skäl. Det finns som sagt gott om skog i Sverige, men långt ifrån allt brukas.¹⁸ En fjärdedel av all skog i Sverige är på olika sätt undantagen från skogsbruk, oftast för att den räknas som lågproduktiv. Där sker ingen avverkning alls. Ungefär 8–10 procent av arealen i brukade skogar lämnas orörda i vad som brukar kallas *generell hänsyn* i samband med avverkning. Det betyder att man till exempel lämnar en träddunge, skyddar vattendrag eller låter död ved ligga kvar för att skydda boendeytor för insekter, svampar och djur.¹⁹ Skog skyddas också i en av landets 30 nationalparker, 5 200 naturreservat, över 8 400 biotopskyddsområden och 5 400 naturvårdsavtal. Totalt är 2,4 miljoner

hektar, motsvarande knappt 9 procent, av Sveriges skogsmark formellt skyddad.²⁰

Utöver de formellt skyddade skogarna finns det lika mycket till som markägare frivilligt beslutat att inte avverka, för att bevara naturvärden, kulturvärden eller sociala värden. Frivilliga avsättningar omfattar drygt 1,3 miljoner hektar produktiv skogsmark, fördelat på flera hundra tusen områden och skogsägare i hela landet.²¹ Ungefär 25 procent av all skog i Sverige är av olika anledningar undantaget från skogsbruk.²²

Kritik har lyfts från flera håll, bland annat från branschorganisationen Skogsindustrierna, att Sverige anmäler andelen skyddad skog för restriktivt, jämfört med andra länder i EU. Många andra länder redovisar områden som skyddade även om det är tillåtet med viss markanvändning i dessa områden. Därför kan jämförelserna bli missvisande.²³

18 SLU, 2023, "Produktiv skogsmark". <https://www.slu.se/centrumbildningar-och-projekt/riksskogstaxeringen/statistik-om-skog/senaste-statistiken/produktiv-skogsmark/> (Hämtad 21/1 2025).

19 Skogsindustrierna, 2025, "Frivilligt avsatt och skyddad skog". <https://www.skogsindustrierna.se/om-skogsindustrin/vad-gor-skogsindustrin/svensk-skog/frivilligt-avsatt-skog/> (Hämtad 21/1 2025).

20 Skogsindustrierna, 2025, "Frivilligt avsatt och skyddad skog". <https://www.skogsindustrierna.se/om-skogsindustrin/vad-gor-skogsindustrin/svensk-skog/frivilligt-avsatt-skog/> (Hämtad 21/1 2025).

21 Statistiska centralbyrån, 2020, "Formellt skyddad skogsmark, frivilliga avsättningar, hänsynsytor samt improduktiv skogsmark". <https://skyddaskogen.se/wp-content/uploads/2021/11/scb2020-formellt-skyddad-skogsmark.pdf> (Hämtad 5/3 2025).

22 Skogsindustrierna "Frivilligt avsatt och skyddad skog". Uppdaterad 2025-11-11. <https://www.skogsindustrierna.se/om-skogsindustrin/vad-gor-skogsindustrin/svensk-skog/frivilligt-avsatt-skog/> (Hämtad 25/11 2025)

23 SCA, "Mest eller minst skyddad skog". <https://www.sca.com/sv/media/artiklar/sca/mest-eller-minst-skyddad-skog/> (Hämtad 18/3 2025).

Svenskar tycker att skogsbruk är viktigt. I en färsk undersökning mellan länderna Argentina, Brasilien, Indien, Indonesien, Sydafrika, Spanien, Sverige och USA är svenskarna minst positiva till att skydda mer natur. I Brasilien är det 90 procent, i Argentina 88 och i Indien och Indonesien 89, men i Sverige är det bara 66 procent som vill skydda mer skog. Undersökningen gjordes mot bakgrunden att nästan hela världen gått med på att skydda 30 procent av mark och hav till 2030.²⁴

Studien konstaterar att det generellt finns ett starkt stöd för att utöka skyddade områden bland allmänheten i de undersökta länderna, inklusive Sverige. Ju rikare ett land är, desto viktigare är det hur policyn är utformad: bättre designade förslag (mer kompensation, lokal beslutsfattning, transparens) får högre acceptans.²⁵

En tydlig slutsats som går att dra av studien är att svenskar vet att skogsbruket är en viktig industri för Sverige, samt att skogen behandlas väl även när den inte är skyddad, ett faktum som inte gäller i alla andra länder. Även skog som inte skyddas formellt i ett naturreservat sköts bra i Sverige, just

på grund av värden som nu utmanas: tydlig äganderätt, engagerade skogsägare, långsiktighet och respekt för skogens värde.

Skulle spannmålsbönder behöva ansöka om att få klippa ner varje enskilt vete eller råg skulle många troligtvis lyfta på ögonbrynen, men skogsbruket, som egentligen bara är en längre version av samma system, tillåts stoppas upp av byråkrati och aktivism. Resultatet blir att äganderätten, människors makt och det ekonomiska värdet i skogen hotas. Både nationellt och i EU utmanas äganderätten gång på gång. Det är ett stort problem eftersom en stark och respekterad äganderätt är grunden till ett fungerande samhälle. I avsaknaden av äganderätter kommer miljöförstöring. Att något ägs och att någon bryr sig om skogen är en garant för att den sköts ordentligt.

Nu ropar tongivande röster från flera håll i miljörörelsen att "vi" måste skydda mer skog, ofta med argumentet "innan det är för sent". Frågan blir då osökt: vilken skog, och framförallt, vems skog är det som ska skyddas? Och till vilket pris?

24 PNAS "Mass support for conserving 30% of the Earth by 2030: Experimental evidence from five continents" (2025) <https://www.pnas.org/doi/10.1073/pnas.2503355122> (Hämtad 25/11 2025).

25 PNAS "Mass support for conserving 30% of the Earth by 2030: Experimental evidence from five continents" (2025) <https://www.pnas.org/doi/10.1073/pnas.2503355122> (Hämtad 25/11 2025).

Knäroten (*Goodyera repens*) är en typ av orkidé. Alla orkidéer är fridlysta i Sverige. Knäroten trivs i skogar som är äldre än 80 år och används därför ofta som så kallad signalart, det vill säga som ett sätt att visa att en skog är lite äldre.

LIA HYTTSTEN

Skogsägare är enskilda personer och familjer som äger, sköter och bryr sig om sin skog. Därför är det en differentierad grupp, men i allmänhet handlar det om personer eller familjer som antingen ärvt skogen i generationer, eller som tagit ett stort och långsiktigt ekonomiskt och moraliskt beslut och köpt skog. Många som köper eller planterar skog gör det med barn och barnbarn i åtanke. Så var det till exempel för Kurt Hyttsten och Halldis Westholm i Jämtland. Paret har drivit mjölkgård i Konäs i över fyrtio år, men gården har varit i släktens ägo sedan minst fem generationer tillbaka.²⁶ Jag har pratat med dottern Lia. Det är hennes syster Kristin som har som högsta dröm att ta över gården. Allt var klart för generationsskiftet. Alla var överens, en ny ladugård byggd och planer gjorda. Men för att kunna genomföra generationsskiftet ville familjen få skogen värderad, varför man skickade

in en avverkningsanmälan till Skogsstyrelsen.

Att fälla skog räknas som pågående markanvändning, men en avverkningsanmälan måste lämnas in till myndigheten Skogsstyrelsen för alla avverkningar som är över en halv hektar, minst sex veckor innan avverkning.²⁷ Skogsstyrelsen har då som uppdrag att dubbelkolla ifall avverkningen skulle bryta mot några lagar och regler, framförallt skogsvårdslagen eller miljöbalken. Det kan till exempel handla om att det finns en rödlistad art inom avverkningsområdet. Om något verkar vara känsligt (till exempel en misstänkt nyckelbiotop, våtmark, häckande fåglar eller skyddade arter) kan en handläggare göra ett fältbesök eller ta kontakt med markägaren för ytterligare informationsinhämtning.²⁸ Skogsägare har nämligen någonting som kallas hänsyns- och kunskapsansvar. Ansvaret innebär att skogsägaren ska ha tillräcklig kunskap om

26 ATL, "Hotas av miljonvite om de avverkar" (2023). <https://www.atl.nu/hotas-av-miljonvite-om-de-avverkar-treitag-hackspett-i-skogen> (Hämtad 7/10 2025).

27 Skogsstyrelsen, 2023, "Avverkning". <https://www.skogsstyrelsen.se/bruks-skog/avverkning/> (Hämta 19/2 2025).

28 Skogsstyrelsen, "Vår verksamhet i korthet" <https://www.skogsstyrelsen.se/om-oss/var-verksamhet/var-verksamhet-i-korthet/> (Hämtad 7/10 - 25

de natur- och kulturmiljövärden som kan påverkas av planerade åtgärder, och ta hänsyn till dem vid skogsbruksåtgärder. Det handlar om saker som att känna till om det finns nyckelbiotoper, sumpskogar, rödlistade arter, fornlämningar med mera på marken. Skogsägaren måste även anpassa avverkningen för att undvika skador på dessa värden.²⁹³⁰

Vid sidan av det har skogsägaren även så kallat Informationsansvar, som innebär att skogsägaren inte bara ska anmäla sin avverkning till Skogsstyrelsen, utan också aktivt informera andra som berörs. Det kan betyda grannar, vägsamfälligheten, jaktlaget, arrendatorer, rennäringen, samebyn och så vidare. Misslyckas man med att informera ordentligt kan det leda till föreläggande om rättelse (att man ska rätta till felet inom en viss tid), anmärkning eller till och med förbud mot avverkning tills vidare.³¹

För att se till att skogsägaren informerar allmänheten ordentligt är alla avverkningsanmälningar offentliga och hittas enkelt på Skogsstyrelsens

hemsida. Öppenheten är tvungen enligt Århuskonventionen, en internationell miljörättslig överenskommelse som syftar till att garantera människors rätt att få veta om och delta i miljörelaterade frågor i sin närhet. Sverige har implementerat Århuskonventionen sedan ratificeringen 2005 genom flera lagar, främst miljöinformationslagen (2004:460), miljöbalken, särskilt reglerna om samråd, miljökonsekvensbedömningar och överklaganderätt. Konventionen påverkar även hur svenska myndigheter – som Skogsstyrelsen, Länsstyrelser och kommuner hanterar miljöbeslut och överklaganden.³²

Ambitionen med det är säkerligen god och insyn samt rätten att delta är viktigt på många håll i världen. För att åtgärda maktfullkomlighet och respektlöshet mot äganderätten kom Århuskonventionen till, främst för stora projekt. Av den följer rätten att överklaga vissa beslut som har miljöpåverkan, samt en rätt för allmänheten att få handlingar av personer och myndigheter som strider mot den

29 Länsstyrelsen, "Skogsvårdslagen och miljöbalken". <https://www.lansstyrelsen.se/download/18.55c736ad1817fe045f13d045/1657618273456/3.%20Skogsv%C3%A5rdslagen%20och%20milj%C3%B6balken.pdf> (Hämtad 7/10 2025).

30 Skogsstyrelsen "Miljöbalken i skogen". <https://www.skogsstyrelsen.se/lag-och-tillsyn/miljobalken-i-skogen/> (Hämtad 7/10 2025).

31 Regeringskansliet "Skogsvårdsförordning (1993:1096)" <https://rkrattsbaser.gov.se/sfst?bet=1993:1096> (Hämtad 7/10 2025).

32 Naturvårdsverket "Århuskonventionen", (2025), [https://www.naturvardsverket.se/om-miljoarbetet/internationellt-miljoarbete/internationella-miljokonventioner/arhuskonventionen/](https://www.naturvardsverket.se/om-miljoarbetet/internationalt-miljoarbete/internationella-miljokonventioner/arhuskonventionen/) (Hämtad 2/12 2025).

Den tretåiga hackspetten (*Picoides tridactylus*) är en liten, svartvit hackspett som trivs i gamla, granskogsrika miljöer med gott om döda eller döende träd där den hittar insekter under barken. Den är en indikatorart för naturskog och används därför ofta i naturvårdsbedömningar. Den är relativt ovanlig i södra delen av landet men vanligare i Norrlands skogar och resten av norra Europa.

Eurasian Three-toed Woodpecker *Picoides tridactylus*, Ron Knight, https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Picoides_tridactylus_Belarus_5.jpg, Creative Commons Attribution 2.0 Generic license

nationella miljölagstiftningen prövade av domstol. De som har rätt att överklaga är både till exempel grannar, men även icke-statliga miljöorganisationer som uppfyller landets kriterier anses ha ett tillräckligt stort intresse för att få överklaga miljöbeslut.³³ I

Sverige har ideella miljöföreningar rätt att överklaga naturvårdsbeslut, inklusive avverkningar som kräver tillstånd eller tillsynsbeslut. För att få överklaga måste organisationen typiskt vara ideell, tydligt vara just en miljöskyddsorganisation, ha funnits i minst

33 Nordisk Miljörättslig Tidskrift, "Kulturvården och miljöorganisationers klagorätt" (2022:2) s.9 och s.13 <https://nordiskmiljoratt.se/onebmedia/NMT2022nr2.pdf> (Hämtad 8/12 2025).

3 år och ha ett visst medlemsantal (ofta 100 medlemmar som riktmärke), eller att man har allmänhetens stöd.

I konventionen finns möjligheter till nationella begränsningar, med dem hade man kunnat begränsa vissa delar av konventionen, men det har inte skett i Sverige. Tvärtom har konventionens omfattning utökats genom två avgöranden 2020, ett i Högsta domstolen (T 5637-19) och ett i Mark- och miljööverdomstolen (M 13871-19). MÖD:s avgörande öppnar upp för att fler typer av myndigheters handlande kan överklagas medan HD:s avgörande vidgar den klagoberättigande kretsen avsevärt.³⁴

Det finns många som vill stoppa avverkningarna, någonting inte minst den före detta DN-journalisten Lisa Röstlund skriver om i sin omtalade bok *Skogslandet: En granskning* (2022). Skogen är ett slagfält för många olika åsikter, som inte hittar en gemensam väg framåt. Röstlund, som är en tongivande person bland dem som vill spara mer skog, skriver i sin bok om hur man kan hitta arter, anmäla dem och stoppa avverkningar. Hon berättar att man kan gå kurser där man lär sig känna igen rödlistade arter, som knäroten, för att sedan anmäla dem i Artdataban-

banken och stoppa avverkningar.³⁵ Det finns nämligen ett par arter som är överrepresenterade när det gäller att stoppa skogsbruk. Ofta pratar man om orkidéen knärot, den tretåiga hackspetten och tjädern.

I Hyttstens fall, handlade det om just tretåig hackspett. Eller snarare spår av äldre karaktär, ringhack, från den tretåiga hackspetten som kanske kommer från den. Lia berättar att allt började för två och ett halvt år sedan. Då skickade familjen in en avverkningensanmälan för att få skogen värderad inför ett kommande generationsskifte. Tanken var att långt ifrån allt skulle avverkas, men ett första bra steg är att veta vad skogen är värd.

Paret Hyttsten har drivit gården sedan 1982, då man tog över gården och hade tio kor. Sedan dess har de kämpat på. Lia berättar: "De har varit ekonomiska, inte tagit semester, jobbat julafton och söndagar, inte tagit några risker. Men nu är det de som ska betala miljönotan, offra miljoner för allmännyttan". Totalt handlar det om 45 hektar grov granskog som inte får avverkas på grund av att någon anmält via Artdatabanken att spår efter tretåig hackspett skådats på familjens mark. "Det är spår av gammal karak-

34 Føyen, "HD och MÖD utvidgar miljöorganisationers rätt att överklaga igen" (2020). <https://www.foyen.se/aktuellt/hd-och-mod-utvidgar-miljoorganisationers-ratt-att-overklaga-igen/> (Hämtad 8/12 2025).

35 Röstlund, "Skogslandet: En granskning" (2022), s. 91–94.

tår i träden som man menar ser ut som hackspettspår, men ingen vet ju om de är nya eller gamla”, fortsätter hon. Egentligen var skogen avverkningsmogen redan för 20 år sedan, men familjen valde att avvakta lite med avverkningsplanen. Lia fortsätter: “Nu får man ju ångra att man skapade höga naturvärden”. Hon tar en paus och fortsätter “spelreglerna bara förändras. Man har alltid sagt att det bästa man kan göra är att investera i skogen – men nu är det helt plötsligt en nitlott”.

Skogen i fråga är ett certifierat skogsbruk, vilket innebär att 6 procent redan är avsatt för nyckelbiotoper. Efter att familjen Hyttsten fick höra att hackspettspåren skådats på marken sade man att man kunde tänka sig ta undan, och skydda, ännu fler delar av skogen, men även då fick de nej. Det var i januari 2023. Det slutliga neket innebar att 38 av 45 hektar skulle undantas, trots att allt var avverkningsmoget. Nu är skogen istället belagt med ett vite på 5 miljoner om de rör den. Vitet står i proportion till hur skogen är värd.

Familjen Hyttsten fick det välbekanta rådet av Skogsbolaget som skulle köpt deras virke att det inte är

vårt att överklaga. De menade att det tyvärr bara kostar massa pengar och att det sällan leder till något annat än ett nej igen, och inte sällan till ett ännu strängare beslut. Familjen accepterade inte skogsbolagets råd att inte överklaga. “Men vi kände att vi var tvungna att överklaga, vad skulle vi annars göra liksom?” fortsätter Lia. Sagt och gjort. Familjen överklagade, men även denna gången fick dem ett nej.

I sin frustration började Lia Hyttsten skriva texter på Facebook om sina erfarenheter, texter som snabbt tog fart och fick stor spridning. Lia menar att det var många som skrev och hade varit med om liknande saker. I en text, denna dock även publicerad i ATL, skriver Lia:

*Kanske värmer förbudet en stund.
Men om gården läggs ner och inga
kor längre betar där om somrarna
försvinner ängsblommorna. Och
om humlor och bin inte längre kan
hämta nektar där ute på ängarna
eftersom de växt igen - är det fortfarande
varmt då? Vad är det för
samhällen som offrar på altaret?
Ett samhälle där respekten för
andra människors livsverk brister.³⁶*

36 ATL, “Nu ska de ta skogen av oss” (2023). <https://www.atl.nu/nu-ska-de-ta-skogen-av-oss> (Hämtad 25/11 2025).

Lia är uppgiven när jag intervjuar henne. Det märks att hon har tänkt på varje aspekt av det här. Hon fortsätter: "Hur kan det fungera så här i Sverige? Jag förstår inte. Jag känner hela tiden att om jag bara fick berätta att skogsbruket är en del av vårt jordbruk, och om nyttorna som kommer med det, då skulle det gå vägen, men så funkade det tyvärr inte" suckar hon. "Man får verkligen perspektiv på konceptet *lika inför lagen*. Allt känns bara som David mot Goliat. Och det som gör mig mest frustrerad är att mina föräldrar verkligen gjort allting rätt, och ändå händer detta!".

Lia pratar vidare om frustrationen i att vara så liten i en stor statlig process. De stora skogsbolagen har råd att ha anställda jurister och experter, men det har inte vanliga små och medelstora skogsägare, säger hon. Nu har LRF dock gått in för att hjälpa Hyttstens framåt, då de anser att fallet är ett så tydligt exempel, men långt ifrån alla har den turen. Familjen fick avslag på första överklagan för att sedan bli beviljade prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen i oktober förra året. Ärendet pågår fortfarande och familjen väntar på svar. Processen har blivit otroligt dyr,

över miljonen, berättar Lia, men LRF har gått in med ekonomisk stöttning. Skogsbolaget har också varit väldigt hjälpsamt, berättar hon. "Vi har haft tur" säger Lia. Nu väntar de på svar.

När jag pratar med Lia har nyheten om felöversättningen i fågeldirektivet blivit stor bara någon dag innan. I den svenska översättningen av fågeldirektivet, som finns för att skydda alla fåglar som finns naturligt i EU, står det att ett projekt kan få nej om det "inte saknar betydelse" att det kan skada fåglar. I de andra språkversionerna ska en störning ha "signifikant betydelse" eller "väsentlig betydelse" för att det ska anses vara en störning och utlösa ett förbud. Det här gör att långt fler fall av till exempel skogsavverkning har stoppats i Sverige jämfört med andra länder.³⁷ Lia mailar mig några dagar efter intervjun och skriver att hon pratat med en jurist. Om det hade stått "signifikant betydelse" eller "väsentlig betydelse" även på svenska hade familjen fått avverka och inget av det här hade hänt.

Hyttstens fall har blivit stort och på många sätt blivit galjonsfiguren för liknande fall. Deras fall har lyfts i media och diskuterats på ledarsidor. Familjen fick komma till riksdagen på Jordbru-

37 Land Skogsbruk "Översättningsfel kan ha skapat hårdare artskyddsregler" (2025), <https://www.landlantbruk.se/fageldirektivets-oversattningsmiss-paverkar-forbudsniwaer> (Hämtad 2025 2/12).

kets dag och ha lunchmöte med Peter Kullgren. Den typen av möte är ovanligt för skogsägare, även om Hyttstens är långt ifrån ensamma om att sitta i den här sitsen.

För många är skogen både säkerheten gentemot banken och bufferten för gården. Så var det för Hyttstens. För att modernisera inför generationsskiftet gjorde familjen en investering i en ligghall, något de även fick ett moderniseringsstöd från Länsstyrelsen på 1 miljon kronor för. Villkoret var att någon ville ta över. Men nu när avverkningsstoppet stoppar generationsskiftet på grund av ekonomiska skäl, finns det en risk att familjen, utöver hotet om vitet på skogen, även

tvingas betala tillbaka stödet – trots att det finns någon som vill ta över. Lia är även nervös inför hur banken kommer reagera nu när de inte får avverka. Skogen är delvis belånad. Lia fyller i "Hur banken kommer reagera nu när skogen kan bli värdelös återstår att se". De ekonomiska orosmolnen staplas på varandra och allt familjen kan göra är att vänta, och hoppas. Innan vi lägger på, efter en liten diskussion om hur bra det är att växa upp på landet, suckar Lia fram: "Ja, min pappa säger ibland skämtsamt i uppgivna situationer att 'jag kan i alla fall slakta en gris'". Och det är väl alltid något.

MARTIN MORAEUS

Skogsdebattens två sidor har vitt skilda perspektiv och verklighetsuppfattning. "Spara skog"-sidan menar att det snart inte finns någon skog värd namnet kvar i Sverige. Gammal skog, men helst yngre också, borde sparas till vilket pris som helst. Sparar vi inte skog nu kommer arter att försvinna för alltid, och det är inte ett okej beteende från människans sida att utrota andra arter. Man ser det som att bevarandet av jorden är det viktiga målet i sig, och att det står över enskilda mänskliga händelser. Ett något extremt, men träffande exempel, är skogsaktivisten Jonathan Kirppu, som åker land och rike runt och kartlägger sällsynta arter i Artdatabanken. I ett inlägg i SVT:s Rapport frågar reportern Kirppu om det är viktigt att just den lilla orkidén knärot finns kvar, och just där? Då svarar Kirppu "Är det viktigt att den lilla människan som du är finns"?

Har man den synen på arter och människor är det självklart att man vill stoppa avverkningar, oavsett om det påverkar enskilda människor. När så existentiella frågor berörs är det inte konstigt att det blir känslomässigt, men ibland kan det bli direkt hotfullt för inblandade. I sin bok *Skogslandet* lyfter Röstlund flera personer som

beskriver att de känner sig rädda och utsatta på grund av vad de sagt i skogsdebatten. Hennes bok lyfter dock bara fram aktivister som är utsatta på grund av sitt engagemang, trots att det finns gott om skogsägare som också är det.

Det är någonting Orsasonen Martin Moraeus fått erfara i allra högsta grad. För till skillnad från Lia har Martin redan innan sin avverkningsanmälan varit öppen och aktiv i skogsdebatten, bland annat som ordförande i Orsa Besparingsskog och tidigare ordförande i LRF Dalarna, och nu aktiv i LRF nationellt. Hans politik- och samhällsengagemang har gjort situationen värre för honom, det har satt honom i skottgluggen hos personer som är arga på avverkningen. Martin tillägger dock "men på ett sätt har mitt politiska engagemang också gjort mig privilegierad. Jag har tillgång till mycket kunskap. Jag vet hur domstolar fungerar och jag vet hur lagarna är skrivna. Väldigt många som drabbas har inte alls mina förutsättningar att ha någon att prata med och få råd av. De är helt lämnade ensamma i en situation som måste upplevas som fullständigt hopplös" säger han.

Martin berättar att i den rättsprocess som han hamnat i, letade Natur-

skyddsföreningen upp debattartiklar Martin skrivit tidigare och skickade in dem till domstolen som bevis för varför han inte borde få avverka. Debattartiklarna i fråga handlar om just ämnen som skogsbruk och skogspolitik. "Jag tror de håller ett extra öga på mig just för att jag varit ute i skogsdebatten tidigare" säger han. Att gå ut i den här debatten är långt ifrån självklart för många. Allt färre engagerar sig politiskt eller går med i ett parti.³⁸ Många som ändå gör det blir avskräckta på grund av hat och hot.³⁹ Majoriteten av de jag intervjuat för den här rapporten säger att de är rädda för att deras situation blir värre om de går ut i media, men att de tillslut vågat ta mod till sig och kontakta mig. Flera har intervjuats men sedan ändrat sig om medverkan, just med rädsla för konsekvenserna som anledning.

Martin lyfter flera perspektiv som även Lia lyft tidigare. Att ha gjort allting rätt men ändå straffas. Det gäller rent ekonomiskt, skogen innehåller ju ett stort ekonomiskt värde, men kanske framförallt det som inte går att mäta i kronor och ören. "Ägande

är inte bara pengar, det är så mycket mer", som han säger. "Naturskyddsföreningen har berättat att de har en anställd som har i uppdrag att sammanställa och administrera överklagningarna. Inventeringsarbetet görs många gånger av ideella inom Naturskyddsföreningen, och andra miljöorganisationer, men den anställda har som uppgift att göra själva rapporterna och sköta överklagan till domstolen. Därför är väldigt många av överklagningarna och anmälningarna i Artdatabanken gjorda av samma person", berättar han.

Systemet Artportalen (eller Artdatabanken) används bland annat av privatpersoner för att rapportera artobservationer. Här kan vem som helst fylla i olika natur- eller artfynd. Artdatabanken finns egentligen till för att samla, analysera och sprida information för att stödja naturvård, forskning och miljöövervakning.⁴⁰ Systemet används dock också, menar många, systematiskt för att rapportera rödlistade arter för att stoppa markärenden och avverkningar. Då kollar aktivister upp var det ska avverkas

38 SCB "Allt färre medlemmar i politiska partier" (2018). <https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2018/allt-farre-ar-medlemmar-i-politiska-partier/> (Hämtad 26/11 2025).

39 Brottsförebyggande rådet "Politikernas trygghetsundersökning 2025" https://bra.se/download/18.12e33db019a0f6db78d2e154/1762509724939/2025_17_Politikernas%20trygghetsunders%C3%B6kning%202025.pdf (Hämtad 26/11 2025).

40 Artdatabanken "Vision och verksamhetsidé" <https://www.slu.se/artdatabanken/om-oss/vision-och-verksamhetside/> (Hämtad 2025 2/12).

Markägaren har också i sin roll som ordförande för Orsa Besparingsskog visad bristande grundförståelse för skogsekologiska processer och förespråkade ett hårt industriellt skogsbruk där kalhyggen och efterföljande markberedning utgör stommen i verktygslådan. Med stolthet beskriver Moraeus hur Orsa Besparingsskog omvandlat urskogarna man började förvalta för 150 år sedan till förhållandevis högproducerande industriskogar, något han kallar för en "framgångssaga" (se debattartikeln i bilaga 2). Naturskyddsföreningens granskning under 2024 av Orsa besparingsskogs verksamhet visar i stället på ett ekologiskt sett katastrofalt skogsbruk som har utplånat tusentals hektar kontinuitetsskog och fridlysta arters livsmiljöer. Hittills har föreningens granskningar, som började minst ett decennium för sent, lett till överklaganden av 16 planerade avverkningsplaner, varav 14 ledde till interimistiska förbud och så småningom återförvisningar för förnyad handläggning till Skogsstyrelsen. Att Moraeus bedriver sitt eget skogsbruk utifrån samma grundfilosofi är förvisso konsekvent, men enligt vår uppfattning inte alltid förenligt med gällande lagstiftning.

Ett utdrag ur ett överklagande av Naturskyddsföreningen mot Martin där hans politiska engagemang lyfts som argument mot honom.

och åker dit och anmäler något, vilket stoppar upp hela avverkningsplanen då fyndet måste undersökas noggrannare. Att en art är rödlistad betyder att den bedöms vara hotad, eller nära hotad, i Sverige, enligt Artdatabankens nationella rödlista. Rödlistan visar alltså hur stor risken är att arten ska försvinna från landet, inte att den är fridlyst eller förbjuden att påverka. Det innebär att en art som minskat mycket under en tid, men som det egentligen finns många av, kan finnas med. Det finns gott om skogsägare som vittnar om detta.⁴¹ Martin och jag pratar en stund om rödlistan och han lyfter att "i rödlistan finns det även arter där Sverige ligger i utkanten av artens naturliga utbredningsområde, och därmed helt

naturligt förekommer i begränsat antal. Därmed inte sagt att arten i ett större perspektiv är utrotningshotad". Arterna delas in i olika hotkategorier, från akut hotad till livskraftig. Bedömningen görs vart femte år av Artdatabanken vid SLU, baserat på internationella kriterier från Internationella naturvårdsunionen.⁴²

Det märks att Martin tänkt mycket på skogsdebattens mer filosofiska och politiska delar. När jag intervjuade honom började han berätta om hur mycket av skogsdebatten påminner honom om *Anywheres and Somewheres* – globaliseringsdebatten från tidigt 2010-tal. Begreppen *Anywheres* och *Somewheres* myntades 2011 av den brittiske författaren David Goodhart

41 Tidningen Näringslivet, "Aktivismen i skogen ökar – "De ödelägger allt", <https://www.tn.se/naringsliv/45151/aktivismen-i-skogen-okar-de-odelagger-allt/> (Hämtad 2025 2/12).

42 SLU, "Rödlistan", <https://www.slu.se/om-slu/organisation/institutioner/stad-land/slu-centrum-for-biologisk-mangfald/biologisk-mangfald/hoten-mot-mangfalden/rodlistan/> (Hämtad 2025 2/12).

för att förstå politiska spänningar kring globalisering, migration och nationell suveränitet. I en uppmärksam essä i *Prospect Magazine* 2011 beskriver han en växande klyfta mellan en rörlig, globalt orienterad elit, och andra mer platsbundna samhällsgrupper. Han ville förklara varför stora grupper vände sig bort från globaliseringen och etablerade partier, och menade att vänster-höger inte räckte som förklaringsmodell. Konfliktlinjen handlar istället om identitet, tillhörighet och syn på förändring. Begreppet fick framförallt genomslag 2016 i samband med Brexit och när Donald Trump blev vald till USA:s president.

Anywheres är människor vars identitet och värderingar inte är starkt knutna till en specifik plats. De definierar sig genom vad de har uppnått, inte var de kommer ifrån. De är ofta universitetsutbildade, vana att flytta till studier eller karriär. Arbetar inom kunskapsintensiva yrken. Är liberala, individualistiska och meritokratiska. Ser globaliseringen som en möjlighet. Somewheres är människor vars identitet är djupt knuten till plats, tradition, familj och gemenskap. De definierar sig genom var de hör hemma, snarare än vad de har uppnått. Har ofta lägre formell utbildning och bor kvar i hemregionen. Jobbar i yrken knutna till platsen; hantverk, vård, transport,

jord- eller skogsbruk, service med mera. Värderar stabilitet, tradition, ansvar, ordning och lokal gemenskap. Mer skeptiska till snabba förändringar. Ser nationen och det egna som viktigt för trygghet och samhörighet.

Problemet uppstår, menar Martin, i att det ofta är Anywheres som stiftar lagar och tar politiska beslut som påverkar framförallt Somewheres, som i skogspolitiken. Martin resonerar vidare kring begreppen. Han menar att om man inte har en koppling till platsen i fråga är det lätt att säga från högre ort att den ska användas för någonting annat, men för den enskilde markägaren innebär det en katastrof.

Martins egna historia skildrar just detta. Uppväxt på gården längtade Martin bort i unga år. Han flyttade till Stockholm och pluggade till civilingenjör. En inriktning som kanske inte tydde på att han skulle flytta hem och så småningom ta över gården. Men med åren började gården locka allt mer. Tillslut flyttade Martin hem och började jobba på den tillsammans med sin pappa. "För mig var det viktiga inte vem som ägde gården, bara att jag fick jobba på den" berättar Martin drömmande. Så småningom bestämde dock Martin och familjen att det bästa vore om han köpte ut sin bror. Sagt och gjort, så fick det bli. Men för att ha råd

med att köpa ut sin bror fick Martin ta ett stort lån, som han sedan planerade att kunna betala av genom att avverka skog på fastigheten. Av den anledningen lämnades en avverkningsanmälan in.

Skogen i fråga var lite av ett hobbyprojekt för Martin och hans far. "Vi är väl nördar på det viset, men vi har verkligen tyckt om att läsa på och testa oss fram kring hur man gallrar och gödslar på bästa sätt", beskriver han. Skogen var därför en brukad skog sedan innan, där familjen gallrat och gödslat engagerat för att det ska bli fint timmer. Därför tyckte Martin det var väldigt konstigt när han fick veta att hans avverkningsanmälan blivit överklagad av Naturskyddsföreningen i Dalarna, som menade att Martins skog var en gammal och orörd skyddsvärd skog, samt en spelplats för tjäder. Skogen var ju brukad sedan lång tid tillbaka, och någon spelplats för tjäder hade Martin nog aldrig sett på sin mark, någonsin. Särskilt inte i januari, då detta utspelade sig. "Man blir ju delgiven, det hela blir direkt väldigt läskigt. Man känner sig kriminell". För att vara säker på att allt skulle vara rätt och riktigt ville Martin dubbelkolla det här med tjädern. Därför anlidade han en tjäderexpert som gjorde en grundlig undersökning och kom fram till att Martins skog inte var någon

spelplats för tjäder. Det gick emot den 22-sidiga rapport som Naturskyddsföreningen lämnat in om vilka sällsynta arter som de hittat i Martins skog. När Naturskyddsföreningen sedan får yttra sig igen menar de att den gallring och gödsling som Martin och hans pappa genomfört inte borde varit tillåten från första början, då den förstört skogen. Martin fortsätter: "Jag visste inte vad jag skulle säga. Hur kan skogen vara både förstörd och skyddsvärd samtidigt?"

Hela avverkningsprocessen skjuts upp ännu mer. "Domstolen menar att inget samråd skett, och återförvisar ärendet till expertmyndigheten Skogsstyrelsen. Men Skogsstyrelsen är överbelastade och säger att de måste titta på mitt ärende igen, men de är överbelastade av alla ärenden och överklagningar, och hinner därför inte med". Det Martin beskriver här fylls i av samtliga jag intervjuat.

Martin själv kommer in ett par gånger på den så kallade Århuskonventionen, någonting som även Lia pratat om. Lagen som kom till för att skydda människor från övergrepp i naturen har blivit till ett verktyg för att komma åt enskilda skogsägare, beskriver Martin. "De som överklagar vinner eller förlorar inte. Skogsägaren förlorar eller förlorar allt" säger han. "För skogsägaren kostar det massa tid

och pengar, men för den som överklagar är det bara att överklaga igen”.

På grund av alla turer har det som från början skulle ha varit en enkel avverkning blivit till en utdragen process där Martins avverkning blivit uppskjuten. Det har påverkat hans personliga ekonomi hårt. Under hela samtalet har Martin målmedvetet och kunnigt berättat om alla turer, men nu blir han tyst. När han börjar prata igen säger han “Ja, jag får ju inte avverka skogen min som det ser ut nu, och det har gjort att jag inte kunnat betala av banklånen jag tog för att köpa ut min bror ur gården. Så... jag tvingades sälja halva fastigheten för att kunna betala av lånen”. Martin suckar uppgivet.

Allt handlar dock inte om pengar. “Det är lätt att *de* kommer till slutsatsen att ‘bara man får ersättning’ så är problemet löst. Men ett aktivt skogsbruk som bedrivs av flera generationer är något större än enbart en ekonomisk verksamhet! Det finns värden som inte fullt ut kan ersättas med pengar. Ersättningsfrågan är fundamental i ett rättssäkert samhälle, men man ska inte tro att pengar helt och hållet kan ersätta förlusten av att inte få fortsätta föregående generationers strävsamma arbete”. Martin understryker att det inte är synd om honom, han vill bara att hans äganderätt respekteras. “Det jag vill är att samhället i stort måste

bli bättre på att respektera äganderätten som den grundprincip det är i en liberal demokrati. För när äganderätten inte respekteras så tvingas man bli kortsiktig i sitt brukande. Om man inte vågar spara skog till nästa generation, om man inte får utveckla naturvärden utan att bli av med allt man äger och har - då skapas helt felaktiga incitament” säger han.

Martins historia är, likt de andra i rapporten, inte unik. Så här ser verkligheten alltså ut för svenska skogsägare som förbjuds från att avverka. Martin, som för att kunna genomföra sin dröm tog ett lån för att kunna driva gården vidare, men som på grund av en påstådd spelplats för tjäder blev av med precis den saken han kämpat med allt för att få. Nu står han där – utan halva gården.

Beslut tagna av myndigheter, politiker och rättsväsende påverkar riktiga människor och deras liv. Martin avslutar med att säga hur viktigt det är att inte bli sin konflikt, att inte låta sig ätas upp av den upplevda orättvisan, men säger sedan uppgivet att det inte är så lätt. Det förstår jag!

ERIK HULU

Nu ska vi åka vidare till Värmland, närmare bestämt till Sunne. Här möter vi Erik, en pigg man i 60-årsåldern med lång skogserfarenhet. Erik är en lite större skogsägare än både Lia och Martin, han äger 700 hektar. Till skillnad från de jag intervjuat tidigare driver han heller inget jordbruk. "Jag brukar säga att jag föddes med sågsån i fickorna. Familjen har alltid hållt på med skogen". Som liten följde han med familjen i skogen. När han blev lite äldre utbildade han sig så småningom till skogslärare. Efter färdig utbildning åkte Erik utomlands som lärare inom ramen för ett projekt som

skulle utbilda skogsägare på en skogsskola. Det tog honom till Östeuropa, Dominikanska republiken och Nicaragua. Erik berättar: "Där förstod jag verkligen poängen med äganderätten. När jag växte upp sa pappa alltid att 'det staten äger, äger ingen'. Så var det på de här resorna. Så mycket skog som brukades för hårt och som ingen brydde sig om. Alla som hade ambitioner flyttade till ett annat land. Äganderätten respekterades inte alls. Du kunde äga något, men om Högsta domstolen tyckte något annat spelade det ingen roll. Därför kunde ingenting hållbart skapas långsiktigt".

SÅ HÄR SER ÄGANDET UT I SVERIGE

Kategori	Skogsareal (miljoner ha)	Andel (%)
Privata enskilda skogsägare	12,5	50%
Staten (Sveaskog)	3,9	14%
Skogsbolag & skogsindustri	6,5	25%
Svenska kyrkan	0,4	1,4%
Akademiska institutioner, fonder m.m.	0,6	2%
Övrigt (kommuner, allmänningar m.m.)	2,1	7,6%
Total	28	100%

“Skog för 2 miljoner vill de göra till ett naturreservat, men allt förhalas och de menar att det inte finns några pengar för detta [reds. anm. skötseln]. Samma för grannen, fast 4 miljoner. Man blir ju misstänksam mot allt. Jag är i skogen varje dag, ser tjäder nästan varje dag, och många andra fåglar som är skyddade men som det är jakt på” fortsätter han.

Erik har följt debatten om skogen i princip hela livet och ser tydligt att den politiska inriktningen kring skogen har genomgått stora förändringar genom åren. Erik berättar om hur svårt det kan vara att veta vilka av myndigheternas förslag som kommer att fortsätta att gälla och vilka som kommer att förändras med tiden. “Jag tycker Skogsstyrelsen är kaxiga. De verkar inte ha någon insikt i att deras åsikter snart kommer ändras igen, för de har ju gjort det förr. På 80-talet var Skogsstyrelsen sura för att jag inte högg ner lindar runt en liten igenvuxen slåtteräng och planterade gran där istället. De sa att jag kunde få bidrag för det men jag ville helt enkelt inte. Det var en fin plats som jag brukade gå till som jag ville bevara. I samma veva fick jag bidrag för att dika ur och hugga ner gammal och lågproducerande skog. Istället skulle rad efter rad med gran

planteras, menade man. Nu är det den skogen reglerna tycker illa om. Till exempel vill de att jag ska söka bidrag för att gräva igen diken jag grävde för några decennier sedan – på grund av bidragen jag fick då”.

“Det är såhär hela tiden”, fortsätter Erik. “Det är för slängigt i skogspolitiken”. “På 80-talet sa man att det var viktigt att skydda den fjällnära skogen, och det gör man ju fortfarande, men då sa man att det behövdes för att man trodde att klimatet skulle bli kallare, och man var rädd att inga nya träd skulle kunna växa upp i ett kallare klimat. Nu är det ju tvärtom, skogsbruket måste ju anpassa sig till ett varmare klimat” berättar Erik.

Visst är det så som Erik säger, politikens inställning till skogen har förändrats mycket genom åren. På 1200-talet började danska och (vad som skulle bli) danska kungar räkna alla allmänningar till kungens egendom, inkluderat all skogsmark. Det ledde till konflikter med bönderna 1241. Kompromissen blev att marken var kungens men träden var böndernas. Under andra perioder tog kungen bara en andel, men använde denna för att ta ut skatt. Ju starkare regent, desto längre kunde man gå. Magnus Ladulås, till exempel, förfogade över

hela allmänningen i Västergötland i slutet av 1200-talet.⁴³

På 1500-talet kom Gustav Vasa. Han menade att det var onödigt att folk trängdes i stugorna när det fanns hur mycket obebyggd mark som helst i Sverige. Livsmedelsförsörjningen prioriterades före i samma veva oroades sig Axel Oxenstierna över att skogen skulle ta slut – man eldade för mycket som virke för att bryta bergmalm, menade han. För att åtgärda det ville han ha svedjeförbud och förbud mot att hugga ner träd inom sju mils radie från Stockholm. 1647 fick Oxenstierna igenom landets första skogsordning, men han tvingades kompromissa. Svedjandet blev förbjudet bara i de landskap där bergsbruket fanns. Brukens behov av bränsle prioriterades högst. På det begränsades adeln (frälset) rätt att ta träd från skogar som de inte ensamma ägde. Oxenstierna såg ut att få rätt i slutet på 1600-talet – tillgången på skog blev allt mer skral, vilket gjorde att det blev en allt viktigare resurs. Därför anlades nya bruk i Norrland där det fanns gott om skog att hugga. På 1700- och 1800-talet kom nya skogsordningar. I dessa tog

kronan sig rätten att bestämma över hur skogen skulle brukas och användas, även träd som stod på böndernas och adelns mark. På 1700-talet hade man som mål att finna ny mark åt den växande befolkningen samt att trygga försörjningen på träkol. Mot slutet av 1800-talet var det snarare sågverken som prioriterades.⁴⁴ Under 1900-talet sattes produktionens intressen främst. Det ledde till allt mer regleringar, särskilt när man kommer in på Socialdemokraternas 1900-tal, och efter andra världskriget.⁴⁵ Det är det Erik beskriver. Skogen detaljplanerades från högre ort, skogsägarens egen åsikt spelade liten roll. Det var en toppstyrd och teknokratisk syn på skogsbruk. Målet var att maximera volymtillväxt, inte att ge utrymme för individuella åsikter. Det skapade stora planteringar och monokultur i skogen, oavsett om skogsägaren ville det eller inte.⁴⁶⁴⁷

1993 trädde en ny Skogslagstiftning i kraft. Den avvecklade mycket av den detaljstyrning som kommit till under 1900-talet. Lagen implementerade en så kallad "frihet under ansvar"-princip – med tanken att stärka äganderätten, som kombinerades med ett

43 Wetterberg, "Träd" (2018) s.42-43.

44 Wetterberg "Träd" (2018) s.44 och s. 46-47.

45 Wetterberg, "Träd" (2018) s.47.

46 SOU 1992:76 <https://lagen.nu/sou/1992:76> (Hämtad 2025 2/12).

47 SOU 2007:60 <https://lagen.nu/sou/2007:60> (Hämtad 2025 2/12).

tydligare miljöfokus. Fokuset i lagen skulle vara delad.⁴⁸ Sedan ansvaret slutligen hamnat hos skogsägarna har skogens välmående stadigt ökat. En studie från SLU, som bygger på data från de senaste hundra åren, visar att det finns fler gamla träd i den svenska skogen sedan slutet av 1980-talet. Framför allt är det träd mellan 180 och 240 år gamla som har ökat. Även volymen träd som är äldre än 240 år har ökat sedan slutet av 1980-talet, men inte lika mycket. Per Milberg, adjungerad professor i ekologi vid Linköpings universitet, som också varit med och gjort studien, menar att ökningen framförallt beror på en förändrad skogspolitik. I och med den skogslagstiftning som trädde i kraft i början på 1990-talet fick skogsägarna makt att själva fatta beslut om hur skogen skulle skötas, medan den frivilliga certifieringen stod för detaljerade mål och regler.⁴⁹ Sedan dess att lagen infördes 1993 har äganderätten dock successivt nedprioriterats till förmån för detaljstyrning och artskydd, något som nu syns i praktiken i många av skogsägarnas berättelser.

Erik återkommer till att osäkerheten kring om man får avverka eller inte är dåligt för skogens ekonomiska

värde. Skogsfastigheter tappar i värde på grund av osäkerheten. Erik berättar att fastigheterna ofta är för billiga i Värmland på grund av detta. "De hade varit 30 procent dyrare om det fanns säkerhet i skogen, om man i alla fall kunde få pengar från Länsstyrelsen. Det kan man se tydligt om man har erfarenhet av skogsfastigheter".

Priset på virke är högt just nu, framförallt med anledning av att handeln med ryskt virke stannat av sedan Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina 2022, berättar han. Men det har även att göra med den nya kanadensiska skogspolitiken: att avverka allt mindre. Det gör att utbudet minskat av träprodukter nu när efterfrågan på gröna produkter ökar rejält, vilket höjt priserna. Fördubblade priser på tre år, säger han. Det har lett till att fler svenska skogsägare avverkat skog och fått en bra avkastning på det. "Som med alla långsiktiga investeringar är en god avkastning A och O, annars finns det inte tid eller pengar för fortsatt skogsskötsel" flikar han in.

Men alla får ju inte avverka, därför är det inte ovanligt, hör jag från flera håll, att skogsägare i princip tvingas avverka tidigare än de hade önskat, eftersom de inte vågar vänta, ifall de

48 Wetterberg, "Träd" (2018) s.47.

49 ATL, "Allt mer gamla träd i skogen" <https://www.atl.nu/allt-mer-gamla-trad-i-skogen> (Hämtad 24/9 2025).

innebär att de blir av med rätten att bruka skogen. "Blir marken uppköpt för en ny väg får man ersättning, men samma system fungerar inte i skogen."

Erik berättar om en gammal dam som bor i närheten av honom. Hon hade avverkningsfärdig skog till ett värde av flera miljoner, och bad en bekant till henne om hjälp med vad hon skulle göra med den. Vissa delar av skogen var gamla och fina, så tanken var orolig att hon skulle bli av med skogen om hon försökte avverka den. "Men det finns sätt att gå runt reglerna", påpekade den bekante. Han skyddade vissa delar och gallrade andra. Man får hugga ner en halv hektar utan avverkningsanmälan. Då kan man hugga ner en halv hektar här och var i skog där man kanske hade fått nej på averkan i annars. Vissa kallar det Mupp-huggning, mupparna är sådana som är med i MP" säger Erik.

Så kan man göra om man inte är hållbarhetscertifierad, vilket kan vara en anledning till att alla inte vill vara det. "Som med alla stela regler så hittar folk ett sätt att gå runt dem" säger han. Erik har hört från en annan man att "om man inte får hugga ner ett träd som är mer än 100 cm i diameter

till exempel, då väntar man ju tills det är 98 cm, och då hugger man ner det, även om man egentligen inte ville, för annars vet man ju inte hur det kommer gå".

Erik är säker på att större efterfrågan på skogsprodukter kommer med ekonomisk tillväxt. "Då vill folk ha toalettpapper, kartong, trärök med mera... å ja, skogsprodukterna i fråga måste ju komma någonstans ifrån. Då är det ju bättre att det sker här än någon annanstans där man har sämre hänsyn till både miljö och människor". Han fortsätter: "Vi till exempel, hugger ju ner mindre än vad skogen växer till sig varje år. Så jag ökar ju min skogsvolym hela tiden. Varje kubikmeter skog som växer kräver 1 ton koldioxid, så jag ökar ju kolsänkan i min skog hela tiden. 100 miljoner kubikmeter per år växer skogen i Sverige, visste du det? Det är nått det", utbrister han.

Någoting han känner extra starkt kring är att återinföra tjänstemannansvaret. "Som det är nu kan man ju ta skog utan att behöva betala" påpekar han. "Jag är övertygad om att den där världen präglas av för lite konkurrens och för mycket bastusnack".

KARINSKOGH

Karin heter egentligen något annat.

Under hela den här processen, efter att jag lade ut ett inlägg på Facebook om att jag sökte efter skogsägare som fått nej på sin avverkningsansökan, har jag varit rädd att massa lustigkurrar och galningar ska ringa upp mig. Det har verkligen varit tvärtom! Under de veckor jag genomförde intervjuerna som ligger till grund för den här rapporten hade jag några av de trevligaste samtalen man kan tänka sig. Samtalet med Karin är inget undantag.

Jag ringer vid avtalad tid och hör både en och två och tre signaler gå förbi. Sen svarar en ljuvlig stämma, "hallå". Det är Karin. Hon berättar att hon är en liten skogsägare med runt 200 hektar. "Jag ville avverka några hektar men Länsstyrelsen säger nej bland annat på grund av tretåig hackspett, och när de var ute och inspekterade området i veckan upptäckte de även lavskrika". Karin bor med sin familj på landet i ett av Sveriges mest skogsrika landskap. Hon berättar "Här är det många som aldrig sålde sin mark till de stora skogsbolagen. Här finns mycket fin och välvårdad skog. Därför behövs även stor naturhänsyn".

Familjen har dock inte alltid bott där, utan flyttade dit från en större stad, men trivs väldigt bra, berättar Karin. De flyttade från stan och tog chansen att flytta till trakterna där Karins pappa kommer ifrån. "Jag hade inte tänkt avverka de där hektaren alls, men markägaren bredvid skulle avverka, och när jag såg hur mycket jag kunde få för de där hektaren... ja men jag kunde bara inte säga nej. Det hade inte varit schysst gentemot resten av familjen. Det var för mycket pengar. Så hög lön har jag verkligen inte, så jag kan säga nej till det". Karin fortsätter "När vi väl tagit ett beslut tog det jättelång tid att få svar. Tillslut hörde Länsstyrelsen av sig. De sa nej till avverkan med anledning av att det ligger ett Natura 2000-område i närheten, och att det fanns en hel del fåglar och lavar och sånt här tydligen".

Natura 2000-områden är ett nätverk av skyddade naturområden inom EU. Det är skapat genom Art- och habitatdirektivet (1992) och Fågeldirektivet (1979) för att bevara hotade arter och naturtyper. I Sverige omfattar det över 4 000 områden, vilket motsvarar cirka 15% av landets yta,

med många skogar i Norrland, fjällregionen och kustområden.⁵⁰ Skogsägare inom Natura 2000-områden får inte bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som "kan påverka områdets skyddsvärden på ett betydande sätt" utan att söka särskilt tillstånd för det.⁵¹ Det gäller till exempel avverkning, markberedning, byggnation, dikning och ibland även gallring. Det är inte automatiskt så att alla åtgärder alltid kräver ett sådant tillstånd, men i praktiken är gränsdragningen osäker, och myndigheter tillämpar ofta försiktighetsprincipen.⁵² Därför blir det ofta så att skogsägare måste söka tillstånd även för relativt normala skogsbruksåtgärder, vilket medför långa byråkratiska processer och begränsad rådighet över den egna skogen. Systemet finns för att säkerställa naturskydd, men skapar problem för skogsbruket då ersättning inte alltid ges vid inskränkningar, och markägare kan få svårt att använda sin mark fritt. Detta leder ofta till konflikter mellan miljömål och äganderätt, vilket hämmar skogsbruk och landsbygdsutveckling.

Men Natura 2000-området är inte varför Karin fick nej på sin avverkan,

utan det berodde på att Länsstyrelsen menade att det fanns lavskrika och tretåig hackspett på marken. "Men skogsbolaget som vi anlitat hade också gjort en inventering och menade att det inte stämde. Bolaget ligger bara 3 kilometer härifrån så de har bra koll på den här skogen. De menar att skogen är full med raka tallar och att det inte finns några färska fågelspår, vilket Länsstyrelsen menar att det finns". Karin fortsätter "Jag förstod inte hur mycket regler det skulle finnas när jag gick in i det här, och att de skulle titta på varenda detalj. Jag har ju hört om andra som fått nej på sina avverkningsansökningar, men det pratas för lite om hur sliten man blir av allt det här. Alla turer och all väntan, det tar så mycket tid och energi".

För att ta reda på om det fanns fågelspår eller inte gick Karin ut i skogen tillsammans med Länsstyrelsen, som tidigare tittat på en karta. "Vårt landskap är stort och mycket kan skilja sig åt. Västra delen är inte alls likadan skog som östra delen. Man kan inte ha samma syn på all skog. Ska de vara så där noga som de varit hos oss – granska varje ört – då kommer de aldrig

50 Naturvårdsverket, 2024, "Natura 2000-områden". <https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/skyddad-natur/olika-former-av-naturskydd/natura-2000-omraden/> (Hämtad 5/3 2025).

51 Miljöbalken 7 kap. 28 a §

52 Naturvårdsverket, 2024, "Natura 2000-områden". <https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/skyddad-natur/olika-former-av-naturskydd/natura-2000-omraden/> (Hämtad 5/3 2025).

hinna. Vissa saker är vanliga på en plats, andra inte. Lavskrika finns överallt här – ändå är den rödlistad” säger Karin.

Karin menar att de alltid blivit artigt bemötta av Länsstyrelsen, men att det varit rörigt. “När grannen avverkade byggdes en skogsbilväg som de [Länsstyrelsen] nu säger att de inte borde fått godkänt för, fast de ju fick det!”

Karin känner stor frustration över att processen tar så lång tid och att det hela är så ovisst. “Grejen är också att ingen går i den här skogen, den ligger knivigt till. Om den hade varit mer tillgänglig hade den varit avverkad tidigare. Nu kanske vi inte får avverka, och löser man in skogen får man ju inte i närheten av lika mycket pengar, och dessutom bara en engångssumma. Jag vill ju att mina barn och barnbarn ska kunna nyttja både pengarna och skogen. Hade jag vetat att det skulle bli såhär hade jag försökt gallra tidigare, men vi är för små och skogen är för svåråtkomlig”. Hon andas och fortsätter: “kan man inte försöka vara

lite flexibla, komma med andra alternativ? Jag hade gärna använt mig av hyggesfria metoder, men som det ser ut nu får jag inte göra någonting alls. Skogen kommer ju att dö om man inte fixar med den. Men Länsstyrelsen är helt kompromisslös”. Karin berättar vidare. “Jag har hört att för 15–20 år sedan berättade man för varandra vad man hittade i skogen, men nu pratar ingen skog längre. Man är rädd för att andra ska veta att det finns naturvärden [i den egna skogen]”.

Även Karin kommer in på någonting som nästan alla andra skogsägare jag pratat med också kommit in på.

Det känns som att man blir straffad fast man skött sig. När kamraterna åkte bort på sommarlovet fick man följa med ut och plantera skog, men nu får man inte sköta den.

Hon suckar igen.

Man känner sig otroligt otroligt liten bara.

Tjäder (*Tetrao urogallus*) är en skogsfågel i familjen fasanfåglar. Den förekommer i öppna skogar i norra och mellersta Europa samt i norra Asien. Varje år skjuts 20 000 tjädrar i Sverige

PER IVARSSON

Det finns gott om lagar och förordningar som det gäller att ha koll på som skogsägare, men framförallt skogsvårdslagen. Den säger att skogsägare ska sköta sin skog likvärdigt för både produktion och miljö, men även att hänsyn skall tas till kulturmiljöer, rennäring och friluftsliv ska respekteras.⁵³ Skogsstyrelsen är ansvarig myndighet, men som skogsägare är det inte ovanligt att även komma i kontakt med myndigheter som Länsstyrelsen och Naturvårdsverket.

Det har Per gjort, när han efter att under flera års tid försök att initiera någon form av naturvårdsavtal för en del av skogen, just för att se om det gick att få låta den stå. "Kan man få ungefär lika mycket pengar för att låta skogen stå gör jag gärna det", resonerade han, och ett naturvårdsavtal är ett frivilligt avtal, ofta med en tidsbegränsning. Det han möttes av var dock ett oengagerat bemötande, bristande kommunikation och allmänt ointresse. Det säger Per som jag pratar med. Familjen äger 860 hektar skog i norra Dalarna. "Vi har 21 sjöar. Det tycker jag är riktigt kul" säger Per. Per är uppväxt mitt i skogen och hjälpte alltid

grannarna med den under hela uppväxten. Efter grundskolan utbildade han sig till möbelsnickare och ville bli slöjd-lärare, men startade istället eget och har sedan dess jobbat med byggnadshantverk och byggnadsvård. Det var därför han köpte skog från början, för att komma åt riktigt fint virke för att kunna utföra sitt jobb. Per ville komma åt tätvuxet och rakt furuträ. "Med skogen har jag sedan mer än 30 år skött den precis som det nu förespråkas med blädning och plockhuggning och har alltid tagit stor miljösyn, mer än vad lagen kräver och skapat höga naturvärden. Jag gillar det systemet, skogen blir så trevlig att vara i, och man får en fin blandning av målen" säger han. "Och vi har faktiskt fått strida med Skogsstyrelsen tidigare för vårt sätt att bruka skogen. Det var på den tiden som allt skulle hyggessrensas, markerades och planteras".

Efter att ha försökt få till någon form av avtal i flera år gav han till slut upp. "Nu har det blivit dags för pension för oss. Åldern tar ut sin rätt och vi vill kunna betala av lånen och leva på skogen, och bara sköta den för skojs skull, och för att kunna lämna något till barn och barn-

⁵³ Skogsstyrelsen, "Skogsvårdslagen i kortversion" <https://www.skogsstyrelsen.se/tag-och-tillsyn/skogsvardslagen/> (Hämtad 2025 7/12).

barn", berättar han. "Efter att ha frågat efter möjligheter till olika avsättningar med både Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen utan resultat tröttnade vi och lade in en avverkningsanmälan på 340 hektar.

"Då tog det inte lång tid innan Naturskyddsföreningen, Skydda skogen och andra miljöorganisationer var där", fortsätter han. "De överklagade vår avverkningsanmälan". "Herregud! Vi har ju jobbat för det här i 30 år och nu först vaknar alla" säger Per. Baserat på de samtalen vi haft känns det som ytterst hårda ord för att komma från honom, en man som annars ger ett snällt intryck.

Efter överklagan hör Länsstyrelsen av sig. De vill de göra ett naturreservat på 180 hektar av de finaste bitarna runt de största sjöarna. "Men resten, vid ån där det också är fin och värdefull natur, tyckte Länsstyrelsen kunde bli biotopskydd och naturvårdsavtal, som handläggs av Skogsstyrelsen, som tyvärr inte verkar vara särskilt intresserade" berättar han. Per beskriver processen som rörig. "De hade till exempel fortfarande inte startat ett officiellt ärende efter mer än tre års diskussioner", inflikar han. "Det känns som att Naturvårdsverket förhalar och låtsas som att de inte förstår när jag pratar med dem. Vi får väldigt knapphändig information och inte mycket hjälp - allt i pro-

cessen kommer som en överraskning hela tiden" han fortsätter.

"Det finns heller ingen framförhållning eller något annat, till exempel så ringde den nya förhandlaren upp och sade med 2 veckors varsel att om vi inte godtar deras erbjudande så försvinner de avsatta pengarna, och det är inte säkert att de återkommer. Vem som helst hade nog känt sig tvingad" säger Per.

Naturvårdsverket är inte heller beredda att erbjuda vad skogen är värd. "En person vi pratade med sa att folk brukar acceptera buden trots att de är för låga, för att de är rädda att de ändå inte kommer få avverka på grund av höga naturvärden" menar han.

"En värderare utses av Naturvårdsverket, till lägsta pris förmodar jag, och värderingen verkar bli därefter", menar Per. Efter hand kommer en ny förhandlare in i bilden som representerar Naturvårdsverket "Vi är nu inne i fasen med förhandlare nummer två och det är först nu vi blir upplysta om vad som händer". Per har inte varit nöjd med förhandlarna. "Den ena var oförsämd och den andra är väldigt strikt", berättar han. "Värderingarna har varit låga. Och någon förhandling har fortfarande inte inträffat".

"De har dessutom bara värderat den produktiva marken inom den tänkta ytan. Inte sjöar och myrar då de anser att det fortfarande tillhör oss markägare. De använder definitivt fel typ av värde-

ringsmetoder, den som antar att det är trakthyggesbruk”, berättar Per. “Och det är alltid de absolut sämsta förhållandet som ligger som grund i beräkningen. Till och med under medel trots att det är till största delen nästan bara fin tallskog”.

Per beskriver hur ingen av dem de fått prata med verkar haft koll på hans ärende. “En dam på Naturvårdsverket har varit hjälpsam hela tiden ska sägas. Hon har faktiskt gett oss information när vi bett om det. Och det skall tilläggas att Länsstyrelsen i Dalarna är väldigt positiva till att vi bildar ett Naturreservat, och handläggaren har berättat för oss att han får jobba hårt för att motivera detta Naturreservat. Men det här har varit allt annat än lätt”.

“Länsstyrelsen lovade oss ett så kallat väntasavtal för att vi väntat så länge i vårt ärende, men som sedan visade sig vara samma som ett naturvårdsavtal.⁵⁴ Avtalet lyder under jordabalken och gällde 2 år framåt i tiden. Det kändes lite som en kupp”! Till slut lyckades Per få Länsstyrelsen och Naturvårdsverket att dra tillbaka avtalet. “I samma veva skulle vi lägga om våra lån, men en skog under ett väntasavtal går ju inte att använda som säkerhet, den är inte värd någonting i bankens ögon. Därför lyckades vi tillslut få Länsstyrelsen att dra tillbaka

avtalet. Det var tydligen första gången i svensk historia” skrattar Per till. “Det här borde vara pinsamt för dem om det blev ett civilrättsmål”, flikar han in. “Det hela vittnar om dålig kommunikation mellan Naturvårdsverket och Länsstyrelsen”.

“Med Skogsstyrelsen, som vi haft mycket kontakt med, så har vår avverkningensanmälan haft en mycket märklig gång, där de skyller på varandra och ingen verkar vilja ta ansvar för det som sker. Alla svar vi får är liknande som att det var beklagligt att så inte skedde i rätt ordning. Flera år senare står det i Mina sidor att avverkningensärendet ej är handlagt, vilket gör att vi effektivt hindras från att ens få ett bud på virket som vi vill sälja” berättar han vidare.

“Det sköts oerhört dåligt från Skogsstyrelsens sida och om du till exempel ber Skogsstyrelsen om ett samråd, då startar de hellre ett tillsynsärende. Nästan för var gång jag är ute i vår skog så finns det spår efter att folk har varit där, troligtvis för att leta arter. Man går så långt att man bland annat markerar ut med snitslar på marken. När jag loggar in på Mina sidor på Skogsstyrelsens hemsida, då är det nya områden inlagda med höga naturvärden. Men jag har ju redan koll på det där, men ändå lägger de in mer. Även i skogen som vi gallrade

54 Naturvårdsverket, “Naturvårdsavtal” (2025). <https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/skyddad-natur/naturvardsavtal/> (Hämtad 2025 7/12).

i för 30 år sedan finns det tydligen höga naturvärden" suckar Per.

"Efter att ha frågat Skogsstyrelsen så länge och så mycket och inte fått svar, eller att svar dröjer hur länge som helst så anande vi oråd och drog därför tillbaka vår avverkningsanmälan. Skogsstyrelsen i Dalarnas har daterat ett möte där de säger sig redan ha tagit ett beslut att vi skulle fått ett vite på 7,7 miljoner som de daterar tillbaka 2 dagar före det att vi drog tillbaka vår avverkningsanmälan. Skogsstyrelsen låtsas missförstå hela tiden på en orimlig nivå. Alla skyller på varandra och hänvisar till okunskap och 'ny på jobbet'" fortsätter han "och så får det inte vara, då det är ändå är en myndighet som bör ha ett ansvar för sin personal och dess kompetens".

"Det konstigaste med allt det här", berättar Per, "är att jag upplåter mark för en kurs om hur man planlägger naturnära skogsskötsel, som Skogsstyrelsen med flera är med och finansierar. Den här kursen riktar sig bland annat till folk som är ansvariga för att sköta naturreservat. I kursen visar jag upp min egen skog för att visa vilka fina resultat mina metoder får. De som har sett vår skog brukar alltid vara väldigt positiva. Så jag är betrorad att vara delaktig i den typen av kursverksamhet, som är delfinansierad av Skogsstyrelsen, men samma myndighet litar ändå inte på att jag kan

sköta min skog på 'rätt sätt'", beskriver han.

"Jag skulle gå i pension ju, men nu blir det inget med den saken på grund av alla problemen och förseningar med Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket. Jag är 66 och tvingas fortsätta jobba, och vi får inte en ledig stund" suckar han. "Det är inte rimligt när vi har skog med ett virkesvärde på någonstans mellan 40 och 50 miljoner som vi troligen får problem med att hugga i hur vi än gör".

"Det känns som att nu, efter att ha inlett en diskussion om frivilligt bildande av naturreservat, så har vi kastats ur askan i elden, med en värdering som ligger i absolut underkant, och alternativet att få bruka vår skog kan ses som ännu mera avlägsen".

"Sedan diskussioner om bildande av Naturreservat inleddes för 3 år sedan så har vi uppskattningsvis förlorat 3,5-3,8 miljoner på undermåligt handhavande och räntor på lån och förändrade virkespriser. Och det värsta är att om vi bara hade bedrivit ett 'hårt' skogsbruk från början hade vi inte haft några lån alls, och haft det ekonomiskt riktigt bra. Men vi ville ju inte göra så. Jag vill ju att man ska kunna bedriva ett hyggesfritt skogsbruk och ett naturnära skogsbruk". Per fortsätter: "Vi uppfyller både produktionsmålet och miljömålet enligt skogsvårdslagen. Borde inte det räcka?".

ANONYMABERÄTTELSE

Som den uppmärksamme läsaren antagligen märkt vid det här laget finns det personer som fått nya namn i rapporten av anonymitetsskäl. Skogsdebatten kan vara hätsk och många jag intervjuat bor i små byar där alla känner alla. Det är inte ovanligt att vara rädd för att en intervju skulle förvärra ens skogssituation. Det skriver även Lisa Röstlund om i sin bok. Ibland är det myndigheterna de är rädda för, ibland grannar och ibland aktivister.

Gemensamt för citaten i den här delen är att de kommer från personer jag genomfört intervjuer med, men som av olika skäl inte vågar ställa upp med namn eller annan information som kan kopplas ihop till dem som person. Alla har dock känslan att deras äganderätt inte är värd någonting i praktiken gemensamt. De flesta uttrycker även att de inte kunde anat hur invecklad, långdragna och svåra processerna kring skogen är. Det gäller allt från avverkningsansökningar, artskydd, naturskydd med mera.

Flera personer berättar för mig att Skogsstyrelsen kontaktat dem för att erbjuda sig att köpa skogen och göra naturreservat av den, någonting myndigheten ofta inte har pengar nog för att köpa eller sköta, får jag höra. När

personerna i fråga vänligt tackat nej har myndigheten fortsatt fråga igen och igen tills skogsägarna skriver på.

Flera har även tagit upp likhet inför-lagen-resonemanget, det vill säga att det inte känns som att deras äganderätt respekteras i samma utsträckning som andra äganderätter i samhället. Men även att det känns som att olika regler gäller för enskilda skogsägare kontra stora företag, då de stora skogsföretagen har anställda jurister som kan hjälpa till med processerna. Många skogsägare är helt ensamma i sin kamp.

En person jag pratar med pratar om egenintresset. "Myndigheterna tror inte alltid på markägarens sida av historien eftersom denna har ett finansiellt intresse. Man tror mer på naturorganisationer, som om inte de också har ett egenintresse! Alla aktörer har ju ett egenintresse, annars hade de inte varit involverade i fallet".

En annan pratar om bristen på förståelse för äganderätten. "Arterna trumfar äganderätten, men de hänger ju ihop. Man tar för givet att folk ska plantera och sköta och odla skog, oavsett om man får något ut av det eller inte. Då är systemet fel. Allemansrätten gör att man kan gå i vems skog som

helst, någon annan betalar för rätten att ta hand om den. Men man kan ju inte ta för givet att den sköts om inte ägaren får ut något av det.”

Flera andra lyfter klimatet som ett viktigt skäl för deras skogsägande. Att de vill att skogen ska växa så bra som möjligt för att kunna fånga in så mycket koldioxid som möjligt, för att sedan avverka den och skapa kolsänkor i virke och andra träprodukter. För de inte avverka stoppas den drömmen.

En annan lyfter sin frustration över att känna sig som ett medel för någon annans mål. “Bara för att landet Sverige skriver på avtal man inte kan hålla [reds. anm. LULUCF], så betyder väl inte det att det är mitt fel. Jag bara vet att det här kommer hamna på oss enskilda skogsägare tillslut, och att vi kommer få bestämma ännu mindre över vår egen skog”.

Några få jag pratat med har tagit upp just LULUCF, som lite förenklat kan kallas “EU:s skogsregler”. LULUCF (som står för Land Use, Land Use Change and Forestry) omfattar upptag och utsläpp av koldioxid från skog, jordbruksmark och annan markanvändning. Varje med-

lemsland har ett mål för hur stort nettopptag sektorn ska bidra med varje år under perioden 2021–2030. Sverige har mycket skog och förväntas därför ta ett stort ansvar. Om ett land inte når upp till sitt årliga LULUCF-mål – alltså om upptaget blir lägre än planerat, eller utsläppen högre än tillåtet – så måste skillnaden kompenseras senare. Underskottet ”rullas då över” till nästa år, och gör målet för nästa år ännu svårare att nå, eftersom landet då måste täcka både årets mål och det tidigare årets underskottet.⁵⁵

På senare år har LULUCF fått kritik från flera länder och organisationer för att kraven är för höga och inte tar i beaktning att det är svårt att styra levande saker som träd. Andra kritiserar den för att den inte tar substitutionseffekten (minska utsläpp genom att byta från en plast till papprodukt) i tillräckligt stor beaktning.⁵⁶ Att binda mer koldioxid i skog som står kan absolut leda till större koldioxidupptag på kort sikt, men leder till mindre koldioxidupptag på sikt, eftersom det är skog som växer som fångar in mest koldioxid. Gamla träd och träd som ruttnar släpper ut koldioxid – det är

55 Naturvårdsverket, 2024, “Nettoutsläpp och nettopptag av växthusgaser från markanvändning (LULUCF)”. <https://www.naturvardsverket.se/data-och-statistik/klimat/vaxthusgaser-nettoutslassp-och-nettopptag-fran-markanvandning/>. (Hämtad 5/3 2025).

56 Skogsindustrierna, “Vad är bäst för klimatet? Använda skogen eller låta den stå?”. <https://www.skogsindustrierna.se/siteassets/bilder-och-dokument/rapporter/ifokus/ifokus--anvanda-skogen-eller-lata-den-sta.pdf> (Hämtad 13/8 2025).

kolets kretslopp. Avverkar man ingen skog kan man heller inte skapa produkter av trä.

Flera skogsägare lyfter en rädsla för att politikens grepp om skogen kommer att stärkas i takt med att LULUCF-målen höjs. LULUCF bygger på ett perspektiv där den största kolsänkan ses som det bästa klimatbidraget. Det innebär att orörd skog premieras framför aktivt skogsbruk, trots att hållbart brukad skog kan ge klimatnytta genom att binda koldioxid i träprodukter och ersätta fossila material. Det kan paradoxalt nog minska den totala klimatnyttan, helt emot syftet med LULUCF.

VAD BETYDER ALLT DET HÄR?

Det finns mycket mark i Sverige som är skyddsvärd, men det betyder inte att allt ska eller kan skyddas. Tillslut ställs man inför frågan hur mycket skattepengar vi ska ta från andra saker för att lägga på att skydda mark som någon vill sköta och hugga ner? Samtidigt som man låser in människor i en situation där de inte får bestämma över vad de äger.

Att skydda individer av arter eller individernas miljöer, art för art där de finns just nu, är inte en effektiv naturvård. Enligt bedömningar som LRF gjort skulle en konsekvent tillämpning innebära att runt 2 miljoner hektar skog skulle tvingas undantas från skogsbruk – enbart till följd av 5 bedömda arter. Den årliga kostnaden för att ersätta skogsägarna vid en sådan tillämpning skulle vara cirka 10 miljarder kronor.⁵⁷ Analysen är gjord utifrån 5 arter, men det finns 4 746 rödlistade arter i Sverige.⁵⁸

Nästan alla skogsägare som intervjuats till den här rapporten har sagt samma sak: Det känns som att man straffas fast man gjort rätt. Skogs-

ägarna har brytt sig och skött skogen enligt konstens alla regler, och ändå får de inte avverka. Osäkerheten, överklagningarna och förbuden är en risk att förlora brukanderätten till marken. Den som har mark där fridlysta arter kan förekomma riskerar tvingas till omfattande och kostsamma utredningar för att alls få rätten att bruka sin mark prövad. Ersättningsrätten är osäker och kräver en omfattande byråkrati, om det ens är möjligt, någonting vi tydligt kunde se i Pers fall. Man kan inte planera framåt eller använda skogen som hobby, säkerhet för ett lån eller pensionsförsäkring. För att låna Martins ord: “De som överklagar vinner eller förlorar inte. Skogsägaren förlorar eller kan inte vinna. För skogsägaren kostar det massa tid och pengar, men för den som överklagar är det bara att överklaga igen”. Det är inte ovanligt att allt slutar med att skogsägaren tvingas bekosta hela processen.

De som sysslar med att leta upp och anmäla skyddade arter säger i intervjuer, och i Röstlunds bok, att

57 LRF, “Artskyddet kostar skogen 10 miljarder per år”. Rapporten Artskyddet och skogen (2024) s.3. <https://www.lrf.se/nyheter/artskyddet-kostar-skogen-10-miljarder-kronor-per-ar/> (Hämtad 26/11 2025).

58 Naturvårdsverket, “Arter och artskydd”. <https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/arter-och-artskydd/> (Hämtad 3/11 2025).

de egentligen inte skulle behöva vara där, men måste eftersom skogsägarna letar så dåligt. Det finns säkerligen skogsägare som missköter sig och struntar i miljön och biologisk mångfald, men lika säkert är att den stora majoriteten bryr sig, jättemycket. Få, om någon, kan ha lika bra koll på sin skog som ägaren själv. Skogen behöver att människor bryr sig om den. Att åka runt och kartlägga arter är en sak, men det är en helt annan att äga och därför ha det yttersta ansvaret för en bit av jorden, och det som lever där. Det är bra att arter hittas och rapporteras, men det borde inte kunna ligga till grund för avverkningsstopp på det sättet som det gör i dag. Att överbelasta myndigheterna kan inte vara ett okej sätt att stoppa avverkning på.

EU:s närmande i skogspolitiken och den minskande respekten för

äganderätten börjar intressera fler och fler politiker. Statsminister Ulf Kristersson (M) har flera gånger gått ut och sagt att det är viktigt att beslut som rör den svenska skogen tas i Sverige, och inte i Bryssel. I år kom även den skogsutredning som många skogsägare länge väntat på. "En robust skogspolitik för aktivt skogsbruk".⁵⁹ Utredningen har en god ambition att stärka äganderätten, och en del bra förslag, nu återstår bara att se om de blir verklighet. På fyra år har antalet överklaganden ökat med 800 procent – från 102 ärenden 2021 till 869 under 2025. Genom allt mer planerade överklaganden med hjälp av rödlistade arter stoppas allt fler avverkningar, samt tar tid från Skogsstyrelsens handläggning vilket gör att den förlängs och skjuts upp.⁶⁰ Någonting måste hända nu.

59 Regeringen, "En robust skogspolitik för aktivt skogsbruk SOU 2025:93" <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2025/08/sou-202593/> (Hämtad 2025 7/12).

60 Tidningen Näringslivet, "Skogsstyrelsen larmar: 800-procentig ökning av överklaganden – nu kan lagen ändras" (2025).

Den svenska skogsmodellen bygger på ett aktivt skogsbruk där skogen används för att binda koldioxid och ersätta fossila material i byggnader, bränslen och produkter. Om striktare regler kring avverkning och skyddade områden införs kan det begränsa möjligheterna att använda skogen som en resurs för både klimatnytta och utveckling, men även människors rätt till den egna skogen.

Aktivt brukad skog med stark äganderätt skapar störst klimatnytta. Svenskt skogsbruk har under de senaste 100 åren fördubblat skogsvolymen, just på grund av att den brukats aktivt. Den har lett till stora ökningar i mängder bunden koldioxid. Skogen är en effektiv kolsänka som fångar in nästan lika mycket koldioxid som hela Sveriges samlade utsläpp. Samtidigt förser skogsbruket samhället med träprodukter som kan ersätta fossila alternativ inom byggande, textilier och energi. Till skillnad från orörd skog bidrar aktivt brukad skog även till att minska risken för bränder, stormskador och insektsangrepp.

Privat äganderätt är en nyckel till fungerande och hållbart skogsbruk. Privatägare har starka incitament att bruka skogen långsiktigt, eftersom

deras ekonomi påverkas direkt av skogens tillstånd. Privat skog har generellt en bättre balans mellan produktion och miljöhänsyn än statlig skog. Ökade politiska regleringar hotar dock möjligheterna att bruka skogen effektivt och därmed också skogens klimatnytta. Skogsbruket är en mycket långsiktig verksamhet. För att den ska fungera måste äganderätten fungera. Vem kommer annars våga investera tid och pengar i den? Det vore det värsta möjliga för den.

Avverkningsmässigt borde skogsägaren få använda vilken metod som denne tycker passar bäst, så länge det är inom lagens gränser. Om det så är trakt-hyggesbruk, häst och motorsåg eller hyggesfritt skogsbruk och så vidare borde vara upp till ägaren. Skogsägaren kommer att välja det som passar bäst för det specifika tillfället eftersom att olika system har olika fördelar.

De intervjuade i den här rapporten är inte onda. Allt de gör är att försöka driva företag, ordna pension- och generationsbyten, tänka på barnens framtid och få ett bra bemötande av staten. De intervjuade i den här rapporten begär inte mycket, bara att deras äganderätt respekteras. Det borde varje rättsstat klara av.

Flera olika saker har parallellt skapat de problem som skogsägarna hamnat i, men många av problemen kan lösas med politiska beslut. Hade de här förslagen varit verklighet hade de här personerna inte råkat ut för situationen de nu sitter i.

1. MINIMINIVÅ I ÅRHUSKONVENTIONEN

Klagorätten bör återställas enligt vad som var avsikten med konventionen. Århuskonventionen bör främst gälla större industrietableringar och infrastrukturprojekt, inte pågående markanvändning. Förskjutningen av tillämpning har skett genom omtolkning i domstol, inte genom politiska beslut. Politiken borde därför ta tillbaka frågan och klargöra att den inte omfattar pågående markanvändning.

2. SEKRETESSBELAGDA AVVERKNINGSANMÄLNINGAR

Se över om det går att sekretessbelägga mindre avverkningar.

3. SYMBOLISK AVGIFT FÖR ATT ÖVERKLAGA

Intresseorganisationer ska inte kunna överklaga avverkningar på löpande band. Inför en kostnad för att överklaga.

4. FÖREKOMSTEN AV RÖDLISTADE ARTER

SKA INTE = STOPPAD AVVERKNING

Det måste vara tydligt vilka arter som kan stoppa avverkning. Lagstiftningen bör fokusera på verkligt hotade arter (inte tjäder till exempel) och uppdatera under vilka ramar som vilket skydd gäller. Skogsägaren ska ha möjlighet att anpassa sin verksamhet om så krävs.

5. LÄTTARE ATT ANPASSA SKOGSBRUK

Förbud och inskränkningar ska inte vara mer långtgående än vad som krävs för att skydda den aktuella arten. Om skogsbruk kan ske med rimliga anpassningar ska det tillåtas. Markägarens ekonomiska konsekvenser bör vägas tydligare mot allmänintresset. Skogsägare ska ta hänsyn och följa lagen, men hela kostnaden för det allmännas intresse kan inte läggas på enskilda skogsägare.

6. RAPPORTERA FRIVILLIGT SKYDDAD SKOG SOM SKYDDAD

Sverige borde inte räkna annorlunda än andra EU-länder. Istället borde vi rapportera frivilliga avsättningar, lågproduktiv skog (skyddad enligt skogsvårdslagen) och andra områden som har olika former av naturskydd som skyddad, även om den inte är formellt skyddad.

7. STATEN MÅSTE KOMPENSERA STOPPAD AVVERKNING

När avverkning förbjuds genom vite eller juridiskt beslut ska markägaren ha rätt till ersättning motsvarande 125 procent av marknadsvärdet för den skog som tas ur bruk. Det bör gälla oavsett om grunden är artskydd, biotopskydd, Natura 2000 eller något annat. Skogsägaren ska som utgångspunkt ha full bestämmanderätt över sin mark.

8. TIDSGRÄNS FÖR MYNDIGHETER, ANNARS RÄTT ATT AVVERKA

Inför lagstadgad tidsfrist, till exempel 3 månader, för Skogsstyrelsen eller Länsstyrelsen att gå igenom artskyddsärendet. Om ärendet inte är behandlat när tiden går ut bör avverkning anses godkänd eller obligatorisk ersättning utgå.

9. FELÖVERSÄTTNINGAR ÅTGÄRDAS

Fågeldirektivets felöversättning är rättad till väsentlig, men även utredningsansvaret och skyddet av livsmiljöerna för fåglar behöver justeras i förordningen. Författningskommentaren till artskyddsförordningen behöver justeras så att syftet med förordningen tydliggörs. Liknande felöversättningsfall bör hittas och åtgärdas.

10. NATURSKYDD MÅSTE KUNNA FINANSIERAS

Om ett naturskyddsavtal ska ingås, eller ett naturreservat bli till, behöver de inblandade myndigheterna kunna finansiera köpet och skötseln. Staten ska betala markägaren minst 125 procent av vad marken är värd. Tillåt privata aktörer, en tredje part, att finansiera naturskydd tillsammans med staten.

REFERENSER

INTERVJUER:

Lia Hyttsten
Martin Moraeus
Erik Hulu
"Karin Skogh"
Per Ivarsson
Med flera, intervjuer som hålls anonyma

BÖCKER:

Polfjärd, Jessica, "Vår skog" (2024), Timbro förlag.
Röstlund, Lisa, "Skogslandet: En granskning" (2022), Forum.
Thurfjell, David, "Granskogsfolk: Hur naturen blev svenskarnas religion" (2020), Nordstedts.
Wetterberg, Gunnar, "Träd: En vandring i den svenska skogen" (2018), Albert Bonniers Förlag.

HEMSIDOR:

ArtDatabanken "Vision och verksamhetsidé" <https://www.slu.se/artdatabanken/om-oss/vision-och-verksamhetside/> (Hämtad 2025 2/12).
ATL, "Allt mer gamla träd i skogen" <https://www.atl.nu/allt-mer-gamla-trad-i-skogen> (Hämtad 24/9 2025).

ATL, "Hotas av miljonvite om de avverkar" (2023). <https://www.atl.nu/hotas-av-miljonvite-om-de-avverkar-tretaig-hackspett-i-skogen> (Hämtad 7/10 2025).
ATL, "Nu ska de ta skogen av oss" (2023). <https://www.atl.nu/nu-ska-de-ta-skogen-av-oss> (Hämtad 25/11 2025).
Brottsförebyggande rådet "Politikernas trygghetsundersökning 2025" https://bra.se/download/18.12e33db019a0f6db78d2e154/1762509724939/2025_17_Politikernas%20trygghetsunders%C3%B6kning%202025.pdf (Hämtad 26/11 2025).
Eurostat, 2024, "Forests, forestry and logging" <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/SEPDF/cache/52476.pdf> (Hämtad 25/11 2025).
I skogen, 2021, "EU:s skogskartor 2021 – inklusive Sverige". <https://iskogen.se/skogsbruk/eu-skogskartor-2021-sverige/> (Hämtad 5/3 2025).
Kungliga skogs- och lantbruksakademien, 2019, "Skogliga begrepp och definitioner". <https://www.ksla.se/wp-content/uploads/2019/10/KSLAT-7-2019-Skogliga-begrepp-och-definitioner.pdf> (Hämtad 5/3 2025).
Land Skogsbruk "Översättningsfel kan ha skapat hårdare artskyddsregler" (2025), <https://www.landlantbruk.se/fageldirektivets-oversattningsmiss-paverkar-forbudsniwaer> (Hämtad 2025 2/12).

- Lidestav, Gun och Westin, Kerstin, Springer Nature Link, "The Impact of Swedish Forest Owners' Values and Objectives on Management Practices and Forest Policy Accomplishment", 2023, <https://link.springer.com/article/10.1007/s11842-022-09538-4> (Hämtad 2/12 2025).
- LRF, "Artskyddet kostar skogen 10 miljarder per år". Rapporten Artskyddet och skogen (2024) s.3. <https://www.lrf.se/nyheter/artskyddet-kostar-skogen-10-miljarder-kronor-per-ar/> (Hämtad 26/11 2025).
- Länsstyrelsen, "Skogsvårdslagen och miljöbalken". <https://www.lansstyrelsen.se/download/18.55c736ad1817fe045f13d045/1657618273456/3.%20Skogsv%C3%A5rdslagen%20och%20milj%C3%B6balken.pdf> (Hämtad 7/10 2025).
- Miljöbalken 7 kap. 28 a §
- Naturvårdsverket, "Arter och artskydd". <https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/arter-och-artskydd/> (Hämtad 3/11 2025).
- Naturvårdsverket, 2024, "Natura 2000-områden". <https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/skyddad-natur/olika-former-av-naturskydd/natura-2000-omraden/> (Hämtad 5/3 2025).
- Naturvårdsverket, 2024, "Nettoutsläpp och nettoupptag av växthusgaser från markanvändning (LULUCF)". <https://www.naturvardsverket.se/data-och-statistik/klimat/vaxthusgaser-nettoutslassp-och-nettoupptag-fran-markanvandning/>. (Hämtad 5/3 2025).
- Naturvårdsverket, "Naturvårdsavtal" (2025). <https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/skyddad-natur/naturvardsavtal/> (Hämtad 2025 7/12).
- Naturvårdsverket "Århuskonventionen", (2025), <https://www.naturvardsverket.se/om-miljoarbetet/internationellt-miljoarbete/internationella-miljokonventioner/arhuskonventionen/> (Hämtad 2/12 2025).
- NE, "Svedjebruk". <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/svedjebruk> (Hämtad 26/11 2025).
- PNAS "Mass support for conserving 30% of the Earth by 2030: Experimental evidence from five continents" (2025) <https://www.pnas.org/doi/10.1073/pnas.2503355122> (Hämtad 25/11 2025).
- Regeringen, "En robust skogspolitik för aktivt skogsbruk SOU 2025:93" <https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2025/08/sou-202593/> (Hämtad 2025 7/12).
- Regeringskansliet "Skogsvårdsförordning (1993:1096)" <https://rkrattsbaser.gov.se/sfst?bet=1993:1096> (Hämtad 7/10 2025).
- SCA, "Mest eller minst skyddad skog". <https://www.sca.com/sv/media/artiklar/sca/mest-eller-minst-skyddad-skog/> (Hämtad 18/3 2025).
- Skogsstyrelsen, "Avverkning" (2023). <https://www.skogsstyrelsen.se/bruka-skog/avverkning/> (Hämtad 19/2 2025).
- Skogsstyrelsen, 2024, "Fastighets- och ägarstatistik i skogsbruket". <https://www.skogsstyrelsen.se/nyhetslista/genomsnittsinnehavet-var-34-hektar-2023/> (Hämtad 5/3 2025).
- Skogsstyrelsen "Miljöbalken i skogen". <https://www.skogsstyrelsen.se/lag-och-tillsyn/miljobalken-i-skogen/> (Hämtad 7/10 2025).

- Skogsstyrelsen, "Skogsvårdslagen i kortversion" <https://www.skogsstyrelsen.se/lag-och-tillsyn/skogsvårdslagen/> (Hämtad 2025 7/12).
- Skogsstyrelsen, "Vår verksamhet i korthet" <https://www.skogsstyrelsen.se/om-oss/var-verksamhet/var-verksamhet-i-korthet/> (Hämtad 7/10 2025).
- Skogsindustrierna, 2025, "Frivilligt avsatt och skyddad skog". <https://www.skogsindustrierna.se/om-skogsindustrin/vad-gor-skogsindustrin/svensk-skog/frivilligt-avsatt-skog/> (Hämtad 21/1 2025).
- Skogsindustrierna, "Vad är bäst för klimatet? Använda skogen eller låta den stå?". <https://www.skogsindustrierna.se/siteassets/bilder-och-dokument/rapporter/ifokus/ifokus--anvanda-skogen-eller-lata-den-sta.pdf> (Hämtad 13/8 2025).
- SLU, 2023, "Produktiv skogsmark". <https://www.slu.se/centrumbildningar-och-projekt/riksskogstaxeringen/statistik-om-skog/senaste-statistiken/produktiv-skogsmark/> (Hämtad 21/1 2025).
- SLU, "Rödlistan", <https://www.slu.se/om-slu/organisation/institutioner/stad-land/slu-centrum-for-biologisk-mangfald/biologisk-mangfald/hoten-mot-mangfalden/rodlistan/> (Hämtad 2025 2/12).
- SOU 1992:76 <https://lagen.nu/sou/1992:76> (Hämtad 2025 2/12).
- SOU 2007:60 <https://lagen.nu/sou/2007:60> (Hämtad 2025 2/12).
- Statistiska centralbyrån "Allt färre medlemmar i politiska partier" (2018). <https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2018/allt-farre-ar-medlemmar-i-politiska-partier/> (Hämtad 26/11 2025).
- Statistiska centralbyrån, 2020, "Formellt skyddad skogsmark, frivilliga avsättningar, hänsynsytor samt improduktiv skogsmark". <https://skyddaskogen.se/wp-content/uploads/2021/11/scb2020-formellt-skyddad-skogsmark.pdf> (Hämtad 5/3 2025).
- Statistiska centralbyrån, 2023, "Marken i Sverige". <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/miljo/marken-i-sverige/> (Hämtad 21/1 2025).
- Tidningen Näringslivet, "Aktivismen i skogen ökar – "De ödelägger allt", <https://www.tn.se/naringsliv/45151/aktivismen-i-skogen-okar-de-odelagger-allt/> (Hämtad 2025 2/12).

Timbro är Nordens främsta marknadsliberala tankesmedja. Sedan starten 1978 är uppdraget att långsiktigt bilda opinion för marknads-ekonomi, fri företagsamhet, individuell frihet och ett öppet samhälle.